

3016

PASCHALIS NAPODANI

DISSERTATIO

Qua cap. *Clericus* 3. qu. 4.
exponitur.

*Non amat falsum auctor veritatis,
adulterium est apud illum omne
quod fingitur. Tertullianus.*

NEAPOLI MDCCLXV.

Ex Typographia Raymundiana

PUBLICA AUCTORITATE.

MO MO
ILLUSTRIS. ET AMPLISS. VIRO

CAROLO PAOLETTIO

*Regio Consiliario, & Olivetanae
Curiae Quinquéviro.*

PASCHALIS NAPODANUS.

OMNES unanimiter
concelebrant no-
men tuum, CAROLE
Vir Amplissime, sed nemi-
ni carius est dulciusve, quam

*Diligite homines, interficite
errores.*

actus de deus

8 1

nobis, quibus jampridem &
innocentia vitae tuae, &
facilium morum suavitas,
exquissimarumq. quam vul-
gus hominum doctrinarum
eruditio constitit. Quam
vellem [memorant enim,
cum amentatas hastas di-
vini eloquii vibrabas, om-
nes percussos corda tua vi]
doctissimis illis interfuisse
concionibus, quibus resti-
tuebas eiectionis bona, & mi-
seris salutem afferebas. Vix
in colloquio familiarium
[cum per gravissimas oc-
cupationes tuas licet; cui-
nam intercluditur ad te
quacumq. hora aditus; vel
quisnam infecto negotio ex
aedi-

aedibus tuis discessit un-
quam?] ductos e gurgite
vivo sermones excipere est;
& reficere soles, vir ma-
xime, familiarissimos tuos,
dum suaves fundis ex ore
loquelas. Hanc, quam tua
tibi virtus peperit, existima-
tionem Providentissimi Re-
ges pluribus auctariis am-
plificarunt. Nam te stulti-
bus judicandis praefecerunt
primitus; dexteritatem de-
inde miram, singularemq.
sapientiam in conficiendis
negotiis cum vidissent, pau-
cis in ea administratione
transactis mensibus in inti-
mum Regii *βουλευτηρίου* tran-
stulerunt sacrarium. Quale
a 3 porro

porro fueris consulenti curiae auxilium, & ornamentum, vox publica praedicat. Sunt enim, qui eam tantummodo laudem sibi quaeritasse fatis habent, quod neminem laeserint; tu postremam hanc officii tui partem esse putavisti. Nam, quod viros magnos proprie decet, beneficiis magis homines devincire statuisti tecum, quam timore potestatis consternasse. Quare Rex Sapientissimus inter Olivetanae Curiae quinque primos etiam adlegit; ob eandemque qua polles in eum fidem, atque adeo religionem scri-

bun-

bundo Codici Carolino cum selectissimis quibusque jurisprudentibus praeesse iussit. Quid vero minutatim singula recenseam, cum nulum agatur in utraque Sicilia negotium, quod vel fidem postulet, vel prudentiam, vel doctrinam, quin ad idem tu adhibearis? At semotus a tantis curis, vir amplissime, vacuas aures aliquantisper adhibe mihi veram ad rationem. Jurisdictionis enim ecclesiasticae primordia pandam, & incrementa. Si qui mea scripta momorderint invido dentem, tuum est, ut vindices. Scelestorum iniquitatem

contusam heic cernes , &
asserta Regum, & Ecclesiae
jura. Tamen impiorum ma-
ledictis proscindar, nisi di-
vino. Sed sub tanti Patro-
ni fide, & clientela

*Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae.*

PRAE-

PRAEFATIO.

*Latonis scitum est, ὅτι παρ'
οἷς πλεῖστοι νόμοι, καὶ δίκαι
παρὰ τούτοις καὶ βίαι μοχθη-
ροί. καθάπερ καὶ παρ' οἷς ἰα-
τροὶ πολλοί, καὶ νόσους εἰκὸς
εἶναι πολλὰς* apud quos plurimae sunt
leges, apud hos etiam lites esse &
malos mores: sicut morbi solent esse
multi, ubi multi sunt medici. Hunc
locum acceptum refero Straboni lib. vi.
ubi etiam Thurios Rep. vitiosissima nar-
rat usos, propterea quod essent ἀκριβο-
δίκαιοι. Nam inquit: bonis regi legibus
non eos, qui in legibus omnem calum-
niae locum volunt praecludere, sed
qui simpliciter positis legibus insistent.
Eapropter Charondas & Zaleucus optimi
νομοθεταί sanxerunt, ne quis in Rep.
sua (stabiliwerant enim Thuriarum ac
Locrensiarum πολιτείας) alias quam a se
conditas leges ferret; quin capite plecti
voluerunt, qui talia ausus esset. Nec
aliunde manavit vetus institutum inci-
dendi litteratis marmoribus legum sen-
ten-

P R A E F A T I O.

rentias brevibus verbis comprehensas .
 Quem quidem morem a Corybantibus
 (genus Japhetidarum fuit , a Colchide
 primitus disseminatum , ut ostendit aevi
 nostri lumen Mazochius tom. I. Spic.
 Bibl. p. 294.) traditum retinuit Solon.
 Nam in tabulis sive ligneis , sive lapi-
 deis , sive aeneis (varie produntur enim
 ἄζορες illi , seu κρυβεῖς) insculpsit leges,
 quas populus frequenti cantu memoriae
 menderet . Et ipsa ἱερὰ τὰ δῖπτοχα
 summi numinis exarata digito tabulis
 inscripta sunt . Quin vero generatim
 apud omnes omnino nationes ejusmodi in-
 stitutum viguisse , colligo e scholiaste A-
 pollon. Argon. lib. VI. v. 480. οἱ ἀρ-
 χαιοὶ λίθους ἰσθάντες ἐβόησαν τὰ δόξαν-
 τα ἐν αὐτοῖς ἀναγράφειν veteres lapides
 statuentes consueverunt sua statuta ipsis
 inscribere . Hinc Horatius in Arte inter
 priscae sapientiae mysteria numerat : leges
 incidere ligno . Haec quidem omnia locu-
 pletissimo argumento sunt , haud multitu-
 dine legum & anfractibus optimam ad-
 ministrari Remp. , sed tum deniq. futu-
 ram beatam , si aut docti ac sapientes ho-
 mines eam regere coeperint ; aut ii , qui
 re-

P R A E F A T I O.

regunt , omne suum studium in doctrina,
 ac sapientia collocarint . Hanc conjun-
 ctionem videlicet potestatis ac sapientiae
 saluti censuit civitatibus esse posse Pla-
 to apud Cic. epist. I. ad Q. Fratrem
 lib. I. Nec ab hujusmodi sensibus quasi
 nobiscum innatis abhorruerunt Romani .
 Donec enim paucorum jugerum heredio-
 lum (ut loquitur Columella) non mi-
 nus industrie coluerunt , quam armis stre-
 nue quaesiverant , paucas admodum ha-
 buere leges , quas e Solonis ut plurimum
 institutis decerptas XII. tabulis descrip-
 serunt . At insana multitudo legum
 obruti paene sunt , cum immigravit Ro-
 mam avaritia , & immensae voluptates
 omnia perdundi desiderium invexerunt ;
 ut bene propterea Horatius de Romanis
 cecinerit :

Aetas parentum pejor avis tulit

Nos nequiores , mox daturos

Progeniem vitiosiore .

Ecclesiastica ipsa disciplina primis saeculis
 florentissima fuit , cum nullae aliae
 leges in usu fuerunt praeter utriusq. For-
 deris tabulas , quas canonicas appellari

in

PRAEFATIO.

in more fuit positum, quod essent fidei, morum, disciplinaeq. norma, & κανόν. Nam teste Aristotele lib. 1. de animal. cult. τῷ εὐθεῖ καὶ αὐτῷ, καὶ τὸ κάμπτου γινώσκουμεν, κριτῆς γὰρ ἀμφοῖν ὁ κανὼν recto & ipsum, & obliquum cognoscimus; iudex enim amborum regula. Aedificandae igitur ecclesiae architecti cum essent ministri verbi, non alium adhibuerunt κανόνα, quam sacras scripturas. Atq. ecclesia quidem occidentalis ante Nicaenum Concilium nullos canones noverat, sed moribus tantum, & jure non scripto regebatur, inquit de Marca lib. 3. de Conc. c. 2. Hinc Innocentius I. apud Sozom. lib. 8. c. 26. canonibus porro obsequendum esse scribimus, qui Nicaeae sunt decreti, quos solos confectari decet Ecclesiam catholicam, & juxta eos iudicare. Quamquam autem orientalis Ecclesia praeter Nicaenos adsciverit & alios vetustos canones ex pluribus conciliis coagmentatos; ea tamen collectio per octingentos annos unico codice continebatur, eoq. non ita magno. Quem & occidentalis usibus suis addi-

PRAEFATIO.

addixit, cum contra christianae societatis violatores pugnandum fuit, & mutuas secum agitare controversias utraq. coepit Ecclesia. At intumuit ille codex usq. adeo, ut ad illud evolvendum terendumq. toti nunc sint intendendi nervi. Et omnium primus Isidorus corpus canonum maluit nuncupare, cum antea codicem, vel collectionem vocitari moris fuerit; unde & facile descivit in corpus juris canonici. Quid autem est, quod in tantam hodie succreverit molem? Non una quidem est interpretum sententia. Zieglerus in de orig. & increm. jur. canon. §. 8. ita censet: haec est ista structura, qua surrexit primum, & in tantam molem excrevit corpus juris canonici, sive pontificii; quae quidem cum in aemulationem imperatorum & ad imitationem juris civilis processerit, partes non dissimiles repraesentat. Sic enim se habet decretum, ut in corpore juris civilis digesta; decretales, ut codex, quoad compilationem Gregorii; sextus, & clementinae, ut novellae Justiniani; extravagantes, ut consuetudi-

P R A E F A T I O.

tudines feudales. *At quis germanas ger-
ras Ziegleri tolerabit? Magis igitur
probatum mihi sententia Petri de Mar-
ca lib. 3. de Conc. cap. 6. §. 4. qui
totum id ab immutata disciplina re-
petit. Ac summum caput, ut loquitur,
in quo jus novum a veteri differt, in
hoc positum ostendit, quod imminuta sit,
vel potius extincta synodorum provinciae
potestas, & ad unum pontificem prolap-
sa. Hinc secutum novum judiciorum or-
dinem, & derivasse tot constitutiones de
rescriptis, de iudiciis delegatis, de offi-
cio iudicis ordinarii, de dilationibus, ex-
ceptionibus, sententiis, & appellationi-
bus. Alterum discrimen arcessit a benefi-
cium collationibus ab ordinatione sejun-
ctis; cum olim manuum impositionem sta-
tim sequeretur descriptio in ecclesiae ma-
triculam. Hinc autem ortas regulas anti-
quo juri prorsus incognitas de beneficiis
acquirendis, conservandis, & amittendis;
quae fere (inquit) utramq. paginam
novi juris faciunt. Tertio conditiones
tum impediendis, tum dirimendis matri-
moniiis adjectas novis interdictis ad tu-
endam*

P R A E F A T I O.

endam publicam honestatem & ejus ge-
neris caussarum cognitionem ad eccle-
siam reservatam mirifice exauxisse jus
ecclesiasticum. Quarto excommunicati-
onum, & publicarum poenitentiarum
repressam austeritatem novis indignisse
constitutionibus. Demum incredibilem mo-
nachorum, ac religiosarum aedium mul-
titudinem, eorumq. exceptiones ab epi-
scopi jurisdictione magnam suppeditasse
materiem condendis aliis ecclesiasticis legi-
bus. Vides hinc, ut inversos mores secuta
sit immutatio disciplinae. Ac tamen
his omnibus adjectas velim Isidori Pec-
catoris fallacias, quae novam prorsus di-
sciplinae faciem induxerunt. Has vere
dici potest extitisse vel unicum, vel prae-
cipuum fontem, unde tot emanaverint ca-
nones, quibus inspersum est universum
fere Gratiani decretum, ut vix parie-
tinas antiqui juris queas internoscere.
Plurimos quidem exegerunt labores viri
docti, ut illud repurgarent, nec parum
mihi fuit laborandum, ut capitis cleri-
cus, quod tractandum suscepi, vobiscum
ostenderem. In intimum veteris discipli-
nae

PRAEFATIO.

nae fuit penetrandum uterum, ut inde spurium foetum extraherem, pristinumque vetustissimis institutis restituerem ornamentum. Ceterum aut ego fallor, aut ecclesiasticae disciplinae partem nobilissimam meus libellus exhibet. Plurimum (fateor) sum evagatus in anquirendis jurisdictionis ecclesiasticae cunabulis, & processibus; sed omnia cum proposito cohaerent apte. Nec injucundum erit, sapientissimos contemplari Reges in Ecclesiam Christi beneficia plena manu conjicere, ut quam ille humilitate volebat crescere, hi certatim vel immunitatibus exornarint, vel auxerint jurisdictione, vel facultatibus amplificarint innumerabilibus. Rem actam equidem videbor agere; sed plurima dies in diem luminis oram profert, & pleraque renascentur, quae mihi latuerunt. Suum enim & operi meo constabit pretium, quod, quae ceterorum fugerunt diligentiam, mihi, largiente Deo, se se offerre visa sunt. Quod si accedet legentium plausus, omne mihi tulisse punctum videbor.

C A P. I.

De Capitis Clericus 3. q. 4. vobis, ubi & de tota Isidori Peccatoris carptim edisseritur impostura, tum & peculiaris quaedam subduntur argumenta, quae Capitis hujus falsitatem liquido commonstrent.

Interpretaturo mihi caput Clericus 3. q. 4. duarum video rerum censuram esse subeundam. Primum selegisse me locum inquit non admodum spisso commentario dignum, sed potius quibusdam notulis adspergendum: deinde post Petri de Marca lucubrationem ad caput hoc diligentissime scriptam meum, qualiscumque sit, laborem supervacuum esse existimabunt. At vero quod facile isti putant vel parvi momenti, id non iverim negatum, siquidem leviter, & per quasi transennam rem considerent; sed si penitus introspicient, eam plurimis obligatam difficultatibus intelligent, unde impeditum pedem vix queant extricare. Atque

que id quidem vel inde patet, quod interpretes in diversas adhuc discesserint partes, & nonnulla Ecclesiasticae disciplinae capita ex hoc fecius intellecto loco damnum (1) fecerint; id quod fufius deinceps commonstrare in animo est. Quis autem vitio vertat mihi, si Petri de Marca institerim vestigiis, & quod magnus ille vir sibi breviter illustrandum censuerit, id ipsum uberius mihi prosequendum suscipiam? Hic facem praeivit, & viam monstravit tramite prono; sed hinc major accedet operi meo dignitas ac splendor, quod & virum magnum sim imitatus, & opta-

(1) Nec enim assentior nupero Canonistae, viro ceteroqui clarissimo, qui exoletam Baronii sententiam in lucem revocare connititur. Magnus vid. Annalium conditor ad *an. Chr.* 865 putavit, Isidorianis Epistolis non indigere Romanam Ecclesiam, ut si falsitatis arguantur, suis ipsa destituatur juribus & privilegiis: cum etsi illis

careat, ex legitimis germanisque aliorum Pontificum epistolis decretalibus satis superque corroborata consistat. Recte Baronius; at noster, quod magis ridiculum videtur, non modo ex posteriorum Pontificum decretis ea quaesita jura Romanae Cathedrae vindicat, sed etiam amplius ab jure divino arcessit. Quis tantam tolleret *οπεριτidia*?

& optaverim materiem, quam prius ille sibi sumpserat.

Caput, quo de agimus, depromptum est ex Epistola II. c. 9. Stephani Papae I. ibi: *Clericus vero, qui Episcopum suum accusaverit, aut ei insidiator extiterit, non est recipiendus, quia infamis effectus est, & a gradu debet recedere, ac Curiae tradi serviturus.* Atque hoc ipsum est, quod capitis hujusce *νοθευα* luculenter evincit, & inter apogrypha rejiciendum veluti digito ostendit. Nam omnes omnino Decretales Epistolas, quae a Clemente ad Siricium usque feruntur conscriptae, supposititias esse nemo hodie ignorat. Fateor equidem extare etiamnum nonnullas priorum Pontificum epistolas, de quarum *γνησιότητι* dubitare sit nefas, quasque exhibuit Coustantius *tom. I. Epist. Pontif. Roman.* At haec decreta non sunt; rectius responsa dixeris Pontificum consulentibus Ecclesiis missa. Nam Ecclesiae Romanae & diuturno Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli domicilio celeberrimae, & eorundem imbutae sanguine tanta ab immemora-

bilibus usque temporibus tributa fuit auctoritas, ut ex ea tanquam *Cathedra & Ecclesia principalis* (sic enim loquitur Cyprianus *Epist.* 55.) unde *unitas Sacerdotalis exorta est*, & unde ceu *μητροπολει* (1) in plures alias difseminatum est Evangelium, responsa *ἀπανταχόθεν* peterentur. Nimirum vetustissimis Ecclesiae patribus, si quid suboriretur vel super fidem vel super disciplinam controversiae, & alias Ecclesias praeter Romanam consulendi in more positum fuit. Explicatissimum hujusce rei testimonium prostat apud Socratem *Hist. Eccl.* I. 3. ubi Alexander Alexandrinus, cum Arium de

(1) Ex hoc veluti fonte omnem ferme Apostolicae sedis auctoritatem deducit Innocentius I. *Epist. ad Decentium Eugubinum Episcopum*: quis enim nesciat, aut non advertat, id quod a principe Apostolorum Petro Romanae Ecclesiae traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superduci aut introduci aliquid, quod aut au-

thoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum; praesertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores constituerint Sacerdotes &c.

de gradu Presbyteratus dimovisset, narratur postmodum *συλλειτουργοῖς τῆς ἀπανταχῇ ἐκκλησίας* (omnibus qui sunt in Ecclesia Sacerdotibus) scripsisse epistolam, quae sic incipit: *cum in sacris litteris sit unum corpus Ecclesiae Catholicae nobis traditum & praeceptum, ut concordiae ac pacis vinculum firmum teneamus, consentaneum est, uti per litteras colloquamur inter nos*. Quamquam autem hujusmodi litterarum commercium generatim inter omnes ageretur Episcopos: quaedam tamen aliquot sedibus majoribus, puta Alexandrinae, Antiochenae, ac Romanae praesertim, servabatur reverentia, earumque potissimum, si quae de fide vel moribus lis orta esset, expetebatur suffragium. Hinc ab usque Christianismi primordiis Romam undique missitabantur (1) consultationes; ut antiquissimi

A 3

Pa-

(1) Hinc hujusmodi relationum usum ab institutione Majorum accessit Innocentius I. *Epist. ad Felicem Episcopum Nucerianum*: mirari non possumus dilectionem

tuam sequi instituta majorum, omniaque, quae possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput atque ad apicem Episcopatus referre, ut consulta vide-

liceat

Patres aeternum haereticis imposituri silentium ad eam Ecclesiam provocare consueverint, propterea quod sanctius inibi asservari traditionem existimarent.

Ad hanc, inquit Irenaeus lib. III. adversus haeres. c. 3. *propter potentiorum principalitatem* (i. e. interprete Petro de Marca lib. I. de Concor. Sac. & Imp. priorem & potiorum originem, nequis hic Romanum imperium somniet) *neceffe est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quae est ab Apostolis traditio* (1).

licet sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid faciendum pronunciet.

(1) Eodem accedat Stephani Papae responsum ad LXX virale Africanorum Patrum concilium sub Cypriano habitum. Cum enim ibi Haereticorum baptismum irritum esset pronuntiatur, synodica missa est eapte de re ad Stephanum epistola:

cui Pontifex ab eodem Cypriano Epif. 74 relatus (nam Stephani epistola non extat) haec rescribit: *si quis ergo a quacumque haeresi venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in poenitentiam.* Ex his vide, nihil novistatuere Pontificem, sed traditionem tantum, & Apostolicae sedis morem *πατροπαράδοτον*

Ve-

Verum haecenus edixisse (1) Rom. Pontifices non apparet: decretum enim cognita demum causa interponitur, &

A 4

non

δοτον Africanis Patribus proponere, & explicare. Ea profecto Beato Augustino mens fuit, cum lib. V. contra Donat. c. 23. inquit: *Sed consuetudo illa, quae opposebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est, sicut sunt multa quae universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis praecepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur.*

(1) Tertullianus quidem in de Pudic. c. 2. injicit de pontificio quodam edicto mentionem: *audio etiam edictum esse propositum, & quidem peremptorium; Pontifex scilicet maximus, quod est Episcopus Episcoporum edicit: ego & moechiae, & fornicationis delicta poenitentiae fun-ctis dimitto.* At abutitur heic vocabulo Tertullianus, an loquitur

ἐπισκοπός? jam enim abierat, cum haec scriberet, in haeresim Montani. Certe Fleury *Hist. Eccl. lib. V. XVI.* postquam haec, quae produximus Tertulliani verba, laudavit, ad ultimum sic rationes subducit: *les papes ne prenoient point alors ces titres, & c'est par ironie que Tertullien les leur donne: mais cette raillerie eût été sans fondement, si le pape n'eût été en effet regardé par tous les catholiques comme le chef de la religion & le pasteur des évêques mêmes.* Non igitur ineptias, si de lapsis recipiendis consultum (quae vetustissima servabatur jam in Ecclesia *πράξις*) *ἐπισκοπός* nuncupasse statuas edictum. Vero enim simillimum putaverim, quod Franciscus Turrianus in *Const. Apost. l. II. c. 14.* ob-

ser-

non de plano pronuntiatur, sed pro Tribunali. Possem producere definitionem, quam de decreto promittit Theophilus ad *lib. I. Instit. tit. II.*; sed eam brevitatis gratia

servat jam ab Apostolorum inde temporibus extitisse teterrimos illos homines vel potius hostes generis hominum, qui lapsis post baptismum denegarent poenitentiam, seu per summum dedecus & ignominiam communelittus eiectionis. Et quidem S. Cyprianus *lib. 4. Epist.* 3. quosdam Africanos Episcopos commemorat, qui moechos ab Ecclesiasticae communionis aditu secluserant. Sceleratos scilicet hujus furfuris homines decipere potuisse conjicit Turrianus Apostoli locum *epist. ad Hebr. c. VI.* ut postmodum fucum fecit Novato: impossibile esse ait Apostolus, eos. qui semel illuminati sunt (h. e. baptizati) & prolapsi sunt, rursus renovari ad poenitentiam. Ergo sive Zephyrinus Papa hujus-

ce statuti sit auctor, ut quibusdam placuisse memini, sive Clemens (quod Turrianus defendit; nam omnis in hoc est, ut constitutiones Apostolicas Clementi vindicet) nihil novi juris edicit, sed Apostolicam confirmat traditionem. Illud etiam nec certo definiverim, utrum ad ea verba digittum Tertullianus intendat, quae leguntur in *lib. II. c. 14. Const. Apost.* an ad aliud incerti Pontificis responsum, quod hodie deperierit. Primum arrisisse Abbati Fleury l. c. intelligo; nam in margine illum Constit. Apost. locum innuit. Quod si ita est, quis de figurata Tertulliani locutione poterit dubitare? Nam non eo modo quo promittit hic ea verba concipiuntur in textu, qui simpliciter

gratia missam facio, & ad l. 2. §. 1. D. *Quisordo Ec.* venio. Hec distinguitur bonorum possessio, quae de plano peti potest, ab ea, quae causae cognitionem pro tribunali desiderat, seu quae decretum exposcit. Eapropter illa *Edictalis*, haec *Decretalis* nuncupatur; vide Jacobum Cujac. in *Parat. ad lib. XXXVII. Digest. tit. X. de Carbonario Edicto*, & quae ibi Alex. Chafanaeus adnotat. Itaque scitissime Salycetum notat Scipio Gentilis *lib. I. de Jurisd. c. 19.* quod alienationem bonorum pupilli, si adeatur princeps, existimaverit non postulare decretum, quod factum oportuisset, si Praetori, vel Praefidi provinciae causa sisteretur. Nam si praedia minoris alienari, vel obligari non possunt, nisi causa cognita, & pro tribunali magistratus concefferit; etiam in principe locus est huic sententiae. Quam

vis

plicissimus est, & divinis litteris nititur ut plurimum: Sin vero poenitentem non receperis, objicis eum insidiatoribus, oblitus quod David ait: ne tradas bestiis animam confiten-

tem tibi . . . recipe ergo poenitentem nihil addubitans: neque obstant tibi, qui inhumane ajunt, non oportere talium convictu contaminari, neque communem cum eo habere sermonem.

vis enim princeps solutus sit ordine judiciorum, eum tamen libenter sequi solet, ut & sum. Pontif. vel in recentiori hac Ecclesiae disciplina c. 19. X. de sent. & re judic: in causis, inquit Pontifex, quae summi pontificis judicio deciduntur, & ordo juris, & vigor aequitatis est subtiliter observandus; cum in similibus casibus ceteri teneantur similiter judicare. Ergo eorum, qui per tria priora saecula federunt Pontifices, nec extiterunt decreta, nec decretales epistolae, quales produxit Isidorus sycophanta; sed potius responsa, (1) vel consilia. Quemadmodum Con-

(1) Quid igitur est, cur laudatus Canonista traditam a diligentissimo Fleury Epistolarum Decretalium definitionem mancā nuncupare sit ausus? Appellabantur autem, inquit vir magnus in Jur. Ecc. Inst. P. I. c. 1., Decretales Epistolae, quibus Pontifices ab Episcopis consulti decidebant momenta disciplinae, quaeve canonum loco habe-

bantur &c. Nam si causa est, cur culpandus videatur vir doctissimus, id omne eo recidit, quod epistolas decretales vocarit, quae mera fuerunt responsa. Baronium autem, quem melius sensisse scribit auctor, ad Siricii (cujus locum videtis inferne) & quae consecuta sunt tempora mentem putaverim advertisse, non ad eam quae in vetustis.

sultationes, & Relationes (nam & in Digestis, & in Cod. Theod. & Justin. eadem vocabula quoque alternant) in Epistolis Rom. Pontif. vocitatas passim invenimus eas sive fidei, sive Disciplinae quaestiones, quae tam ab Orientalibus, quam ab Occidentalibus apud Apostolicam Sedem propter primatum Papae sistebantur ex officii ratione, ut patet ex Epist. Siricii ad Himerium: ad singulas causas, de quibus Rom. Ecclesiam, utpote ad caput tui corporis retulisti, sufficientia quantum opinor responsa reddidimus. Unde & Innocentius ad Milevitanum scribens concilium hanc ad ceterorum consultationes respondendi curam Apostolicae sedi non postremam fuisse profitetur; & Hieronymus Epist. ad Ageruchiam a Synodicis Orientis atque Occidentis relationibus se fuisse Damaso testatur. Quae quidem omnia ut fa-

stissima Ecclesia obtinebat disciplina, quam sic definiens in animo habuerat accuratissimus alter ιστοριογράφος. Sic enim Baronius: Decretales dicebantur Rom. Pontif.

epistolae, quibus vel ad diversorum consultationes respondere solerent, vel cum quid servandum vitandumque esset edicerent.

facilius mihi suaderem, pervicit auctoritas Cypriani *Epist. XXXV. ad Clerum Rom.* Et dilectio communis, & ratio exposcit, fratres carissimi, nihil conscientiae vestrae subtrahere de his, quae apud nos geruntur, ut sit nobis circa utilitatem Ecclesiasticae administrationis commune consilium. Et consonat cum eo Siricius Papa *Epist. ad Himerium Episc. Tarracensem*: consultationi tuae responsum competens non negamus. Atque ut omittam Innocentii I. cum *Epist. ad Episcopum Nucerianum*, tum *Epist. ad Exuperium Tolosanum* verba luculentissima, post ampliata (quod magis mire) Romanae Cathedrae privilegia Alexander III. duodecimo Christi vertente saeculo ad Senonensem Archiepiscopum scribens c. 1. de *Rescriptis* haec habet: Sicut Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum, disponente Domino, mater est & magistra: ita & nos, qui eidem Ecclesiae licet immeriti divinae dispositionis providentia praesidemus, prout Dominus nobis ministravit, consultationibus respondere cogimur singulorum, & quae videntur dubia Apostolicae circum-

spe-

specificationis providentia declarare.

Non autem haec eo spectant, ut ferendarum legum potestatem ab Romanis Pontificibus abjudicem; nam quod Ethnicorum Pontifices facere potuerunt, cur idem Christianis Pontificibus non licebit? Atque ut alia omittam, quae in subjectam (1) oram con-

jeci,

(1) Gruchium inter Gutheriumque non levis, ut arbitror, intercedit altercatio. Primus *lib. 3. de Comitibus c. 3.* omnem pontificibus ferendarum legum derogat potestatem. Eaque ex causa esse dicit, quod Gellius V. 19. non a Pontificibus scripserit haberi comitia de arrogatione alicujus, sed arbitris Pontificibus, quod Cornelio Tacito est apud Pontifices legem curiatam ferri. neque vero, inquit, legis ferendae jus alicui erat, nisi magistratui. At Gutherius *lib. 1. de vet. jur. Pontific. c. 13.* immensum prope dixerim pontificibus rogandarum legum

jus largitur. Nam & Pontificem Maximum pro collegio pontificum ait respondisse, si quid eis deliberandum a Senatu praebitum esset, aut si quid a collegio jussum esset, monitum, vel observatum. Et egisse cum populo defendit, seu rogasse populum, quid suffragiis suis juberet, vel vetaret. Illud autem Gellii, arbitris pontificibus, interpretatur, auctoribus ex Festo in v. arbitrium. Inter tantam certationem quae nobis terenda via sit, haud judicatu difficile est. Non omne pontificibus condendarum legum ademerim jus, nec omne donaverim;

jeci, sepultura olim caussa fuit pontificalis; ut etiam a Principibus Christianis cognitio de illis, quae ad sepulcra per-

rim; de rebus sacris discernendi jusque fasque sit ipsis (modo non abutantur potestate; tum enim appellandi ad populum jus esto, vel magistratus vidento; quemadmodum lex XII. Tab. de publicis privatisque sacris lata est, & lex Domitia, Antonia, Labiena de comitiis Sacerdotum, & Ogulnia de communicando cum plebe Sacerdotio, & Cornelia de numero sacerdotum, aliaque tales; & in Ecclesia viguit semper mos, ut adversus vim praesulum opem Regiam imploraverint Clerici; vide Espenium toto tract. de Recurs. ad Principem.) Pontifices, inquam, a comitiorum septis arceam, extra collegii cancellos non evagari sinam. Editis enim pontificia statuta, non per trinum nundinum promulga-

bantur. Quid est enim, inquit Cic. pro Domo c. XII. aut tam arrogans, quam de religione, de rebus Divinis, caeremoniis, sacris pontificum collegium docere conari... aut tam curiosum, quam ea scire velle, de quibus majores nostri vos solos & consuli & scire voluerunt. Haec autem omnia deliberabat prius Pontif. Max. cum collegis; & ipse postmodum pro collegio respondebat. Unde & Cic. Phil. 13: Te, Lentule, appello, respondebis & tu, & pro collegis, & pro pontificum collegio. Et de Haruf. resp: eam rem ex senatus auctoritate Sex. Julius Praetor retulit: tum P. Scaevola Pontif. Max. pro collegio respondit. Qui sapientissimus quidem mos & in veteri Ecclesia obtinebat, ut nihil inconsulto presbyterio ageretur

pertinerent, Romae Pontificibus sit adscripta l. 2. C. Theod. de Sepulc. violat. Hinc & reliquiae trajici nequiverunt nisi ex permisso Collegii Pontificum, ut loquitur vetus inscriptio apud Gruterum. Heic autem animadvertas

ve-
tur ab Episcopo, v. Thomass. in de vet. Eccl. disc. & ipse Rom. Pontif. nusquam olim, nisi in Romano concilio consulebatur, uti liquet ex Epist. Rom. Pontif. ante productis, & latissime Bohemerus in c. Diss. comprobat. Ergo cum lex, ut ait Chrysippus l. 2. D. de legg. sit πάντων βασιλεὺς θεῶν τε καὶ ἀνθρωπείων πραγμάτων, civilium legum magistratibus permittamus arbitrium, sacrarum autem pontificibus. Non aliud inhaeserat Dionysio Halicarnassensi, cum lib. II. & x. potestatem iis tribuit ferendarum legum de sacris, quae nondum erant litteris consignata, vel quae usus adhuc non receperat. Hinc & Ul-

pianus jus pontificum publico accenset l. 1. D. de justit. & jur. publicum jus, inquit, in sacerdotibus, in magistratibus consistit. At enim dices agere cum populo poterant pontifices, & ex iis constitutum scribit Pomponius l. 2. D. de Origin. jur., qui quoquo anno praeesset privatis. Fateor equidem flaminum inaugurandorum causa saepe pontifices habuisse curiata comitia, ut in historia Livii passim videre est; nec tum comitiis praefuisse legimus magistratum. Numquam vero curiatam legem de alicujus adrogatione tulisse memini; sed aderant pontifices, ut cognoscerent, ne quid de sacrorum religione minue-

velim permiffum hunc non *απλως* intelligendum, feu qui per libellum dari potuerit; nam quae decretum expofcunt, ea per libellum expediri non poffunt l. 9. §. 1. D. de offic. Proconf. l. 7. D. de Reg. Jur. ejus autem generis fuiſſe cadaverum translationem, pa-

aueretur, quemadmodum loquitur Cic. pro domo. Nam quae cauſa cuique fit adoptionis, quae ratio generum, ac dignitatis, quae ſacrorum, quaeri a pontificum collegio ſolet, inquit idem l. c. Et ipſe Gellius, quem ſuas in partes trahit Gutherius, vix dici poteſt, quantum nobis faveat. Nam de discrimine loquens adoptionem inter, & adrogationem ait, quod per praetorem fit, adoptio dicitur; quod per populum arrogatio. Cur arrogationem non dicit fieri per pontificem, ſi hic legem ferret curiatam, uti placet Gutherio, ſed per populum? Nec enim verum eſt, Gellium ſolemnia cu-

riatae legis de arrogatione verba *velitis, jubetis &c.* attribuere pontifici; ſed ſine ullo additamento perſonarum ea verba proponit: *ejus*, inquit, rogationis verba haec ſunt; *velitis &c.* Apud Pomponium vero praefiſſe privatis nihil aliud eſt, quam actiones & judicia dare; nam interpretandi reſpondendique juris munus pontificium fuit. Itaque rogandarum legum civilium, vel potius humanarum, uti loquitur Chryſippus, magiſtratum proprium fuit. Eapropter Pomponius in citata lege inter eos, qui condendarum legum jure fruenter, non adnumerat pontifices.

palam fit ex l. 8. D. de Religioſis, ibi: *offa, quae ab alio illata ſunt, vel corpus, an liceat domino loci effodere, vel eruere ſine decreto Pontificum, ſeu iuſſu principis, quaestionis eſt. Et ait Labeo, expectandum vel permiffum Pontificale, ſeu iuſſionem Principis.* Quo magis igitur Chriſtianorum Pontificibus hoc concedendum, & Romano potiffimum, qui Petri ſuſtinet perſonam, cui prae ceteris dictum fuit Apoſtoliſ: *paſce oves meas.* Nam fallit opinio Bohemerum Diff. de Decr. Pontif. Rom. var. collect. & fat. qui condendi novi juris facultatem ullam habuiſſe Pontifices negat, ſed veteris tantum explicandi copiam permittit, atque id non niſi in concilio Romano. Promulgandarum porro legum auctoritatem eodem accepiſſe defendit a Valentiniani III. demum conſtitutione, quae ſub fin. Cod. Theod. tom. VI. tit. 24. occurrit. Quin & ab eapſe re dudum abſtinuiſſe, cum probe noſſent in ſynodo demum novos canones ferendos eſſe. Denique ut verbo abſolvam, id Romanis Pontificibus & ante,
B & poſt

& post Valentiniani Constitutionem dumtaxat relinquit Bohemerus, ut jus controversum enuclearent, & antiquum promerent Ecclesiae Occidentalis usum; quamvis variis deinceps accedentibus causis (quas l. c. producit) & praefertim quod in unum compacta sint corpus, istiusmodi Pontificum judicia vim authenticae interpretationis acceperint. Miror autem, cur Petrum de Marca fundum laudet auctoremque sententiae suae, cum is *lib. I. de Conc. Sac. & Imp.* hanc disertissime potestatem Romanis Pontificibus asserat, & eorum refellat opinionem, qui a Gregorio demum VII. id juris Apostolicae sedis quaesitum existimant. Expendit propterea magnus ille vir Valentiniani legem, qua Leonis Papae sententiam adversus Hilarium Episcopum Arelatensem latam confirmat princeps ille, praeter cetera sic statuens: *sed illis* (h. e. Episcopis Gallicanis) *omnibus pro lege sit, quidquid sanxit vel sanxerit Apostolicae sedis auctoritas.* Et optime animadvertit Archiepiscopus Parisiensis, nequaquam tum primum ferendarum le-

legum potestatem Apostolicae sedis tributam, cum tantum, inquit, eo rescripto fota sit & confirmata. Hinc facile intelligitur, quod etiam si eo privilegio frueretur Apostolica sedes, decretorum tamen promulgandorum & usu abstinuit & vocabulo, sicuti *jurisdictionis* vocem sero tandem usurpavit, cum juris civilis studia inuenta sunt in Ecclesiam. Nimirum aureis illis trium priorum saeculorum temporibus per litterarum commercia de dubiis Fidei, ac Disciplinae causis secum deliberabant Episcopi, & post restitutam Ecclesiae serenitatem nulli praeter Nicaenos in usu fuerunt canones, ad quorum praescriptum ipsa sedes Apostolica sua concinnabat responsa. vide Petrum de Marca *lib. VII. c. 13. de Conc. Sac. & Imp.* Ergo hujusmodi rescripta Pontificum nihil novi juris sanciebant, cum essent ad antiquorum canonum normam perscripta, ut aperte testatur Innocentius *Epist. ad Victorium Episc. Rhodomenensem*, & Leo magnus de suis ac decessorum suorum loquens decretis ait: *de canonum sunt promulgata disciplinis.*

Haec autem non ita capienda sunt, quasi putum merum amplexarentur consilium, seu quae vim obligandi a Leone Magno (1) primum acceperint, aut Gelasio, quod placuit Bohemero citat. Diff. §. 7. not. 10. 22. Decretorum enim pontificiorum auctoritas a primatu Papae omnino descendit, quod & Valentinianus in antea dicta Constitutione agnovit, & jam ante Leonem Gelasiumque Siricius in *Decretis* c. 8. & 15 de sedis Apostolicae statutis ita loquitur, ut loco canonum sint: *quid ab universis post haec Ecclesiis sequendum sit, quid vitandum generali pronuntiatione decernimus* Et: *quamquam sedis*

(1) Leonis locum ex eius epistola 1. sub fin. desumptum laudat Nicolaus I. Dist. XIX. c. 1. *Ne quid vero sit, quod praetermissum a nobis forte credatur, omnia decretalia constituta tam beatae recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quae de Ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis,*

ita a vestra dilectione custodiri mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Gelasius vero c. 3. dist. XV. §. 16. haec habet: *item decretales epistolae, quas beatissimi Papae diversis temporibus ab urbe Roma pro diversorum patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendae sunt.*

Apostolicae vel canonum venerabilia definita nulli ignorare sit liberum. Nec vero quisquam alius, ni fallor, istiusmodi Pontificum Rom. verius tulit iudicium, quam Petrus de Marca lib. 1. c. VIII. de Conc. Sac. & Imp. ubi cum plura de variis rebus Apostolicae sedis recensuisset rescripta, ad extremum totam disputationem sic concludit. *Ex quibus omnibus vel morosissimo cuique liquido constare poterit, Apostolicam Sedem ante Valentiniani rescriptum decretorum suorum per provincias mittendorum auctoritatem tenuisse; quod a Leone, Hilario, Gelasio, & ceteris pontificibus tanto robustius usurpatum fuit, quod existimarent ea convelli non posse, quae & Sacerdotali Ecclesiastica praeceptione fulcirentur & regia, ut Hilarius Papa loquitur in epistola sua ad Galliarum Episcopos.*

Ex istis interim vides, hoc quod exponimus caput inter ea connumerandum mercimonia, quae cerebrosus Mercator ad universae antiquitatis Ecclesiasticae ignominiam confinxerat. Nam aevi prisca pontifices, qua praediti

erant modestia, ad constitutos jam canones responsa sua temperare satagebant. Nec enim inualuerat jam, ut Romani Pontifices edicerent, seu proprio motu (uti loqui amant) aliquid novi sancirent. Ubi autem statutum antea legimus, Clericos Episcoporum vitae infidantes curiae tradi, aut simile quidpiam pati iussos; unde Stephanus huius capituli auctor id desumpserit, aut certe jus controversum dubiumque protulerit in apurum. Antiquius institutum ostentare non possumus, quam Principum Christianorum leges, unde haec tota impostura confarcinata est; verum de his latius infra dicemus. Illud autem non impune omitemus, primum qui Decreti usurparit vocabulum, quantum possumus ultimam Ecclesiasticarum originum recordari memoriam, fuisse Siricium. Hic enim Liberii Papae statutum de antiquando Concilio Ariminensi, & non tingendis denovo, qui ab Arianis jam erant baptizati, commemorans ait in *Decr. 3. quod non licet* (i. e. baptismum ab Arianis collatum iterari) *cum hoc fieri &*

Apo-

Apostolus vetet, & canones contradicant, & post cassatum Ariminense concilium missa ad provincias a venerandae memoriae praedeccessore meo Liberio generalia decreta prohibeant. Et egregie Parisiensis Archiepiscopus l. I. c. VIII. observat, ideo haec decreta nuncupari generalia, quod non unius Romanae dioeceseos circumscriberentur limitibus, sicuti reliquorum Patriarcharum rescripta suis quaeque dioecesebus continebantur, sed generalia sint, & more constitutionum principalium promulgata. Ii qui deinceps secuti sunt Pontifices, Decretum & Decretales Epistolas passim meminere; ut videre est apud eundem l. c. Eaque ex causa est quod nemo ne cogitarit quidem ante Dionysium Exiguum decreta Pontificum Romanorum in codicem redigere, ut uberime demonstrat Bohemerus in laudata Dissert. §. V. not. 28. contra Petrum Constantium. At sexto demum Christi saeculo opus istud fuit desideratum; nam decreta isthaec, quae ab Siricio ortum habuerant, haecenus disiecta, nec in unam adhuc adglutinata syllo-

B 4

gen

gen per manus volitabant Episcoporum: quod hi (ut ait Bohem. l. c.) ad quorum consultationem Epistolae missae erant, coëpiscopis eas communicare, vel per synodum in eorum notitiam transferre more antiquo soliti, & ab ipsis Pontificibus, ut eas divulgarent, admoniti. Hinc plurimi eopte saeculo hanc colligendorum decretorum exornare spartam adlaborarunt. Et ipse Dionysius, qui omnium primus sub eadem tempora rescriptorum pontificiorum composuit syntagma, fatetur in Epist. ad Julianum Presbyterum, se praeteritorum Sedis Apostolicae praesulum statuta, qua valuerit cura diligentiaque, collegisse, & in quemdam redigentem ordinem titulis distinxisse compositis: nec tamen Siricio anteriores Decretales Epistolas potuit reperire. quibus quaeso in pluteis (1)

(2) Canonista, quem semper honoris causa nomino, immerito carpit Coustantium, quod Praef. ad litt. Decret. §. X. n. 157. expeditam aperiendae fraudis Isidorianae fuisse

viam autumarit. Hoc enim, inquit, pridem in usu habebant Romani veteres illi, ut si cujus vel epistolae, vel decreti fides in dubium veniret, statim ad scrinia tanquam ad idoneum veritatis

tam pretiosissima antiquitatis κειμήλια pessimo publico delitescerant?

At vero, quae nuper edisseruimus, magis ad universam syllogem Isidori Peccatoris pertinent; heic autem habeo nonnulla ad nostrum propositum proxime accedentia, quae luculentissime commonstrant, hanc quam tractamus Decretalem manus esse longe posterioris, quam ut Stephani nomen gerere mereatur. Quid enim est, Isidore, quod Clericum Episcopo suo minus obsequentem in curiam trudi velis servitutem? Atqui, ni vehementissime fallor, id ipsum

veritatis testem appellarent; quae in illis extarent scripta, haec haberent pro veris; secus autem pro falsis, aut fallaciae certe suspectis, nisi aliunde certa constaret eorum auctoritas. At vero quod facile compertumque Coustantio est, id noster salebrosus, & propemodum ἀδύνατον demonstrat. Nam Siricium ait instituisse primum, ut Romanorum Pontificum epistolae custodirentur

in tabulario; id quod auctoritate firmat Anastasii Bibliothecarii in Siricio. Sed excidit ei fortasse Hieronymi locus, qui adversus Rufin. lib. 2. ne ulla subesse posset de epistola quam produxerat suspicio, ad Ecclesiae Rom. provocat scrinium. atqui S. Hieronymus sub Damaso floruit: si a me fictam, inquit, epistolam suspicaris, cur eam in Romanae Ecclesiae chartario non requiris? Ne quis

sum est. quod moribus aevi prisci, quod floruit Stephanus, imprimis repugnat. Nam qui fieri poterat, ut, cum Apostolus I. *ad Corinthios cap. 6.* (1) Christianos vetet apud Ethnicos obire vadium, ne ulla Christiano nomini infligeretur contumelia: Episcopus, cui magis id cavendum fuit, facinorosum traduceret Clericum, publicisque iudiciis tamquam noxae dederet? Quantus hinc fides Christianorum sequeretur contemptus, cum tanto Christianorum flos haberetur despiciatui?

Jam

quis autem relinquatur dubitandi locus, ipsius Anastasii verba expendamus aliquantisper: *Hic constitutum fecit de omni Ecclesia, vel contra haereses, & dispersit per universum mundum, ut in omnis Ecclesiae archivio teneantur ob impugnationem contra omnes haereses.* Non is equidem infederat Anastasio sensus, ut epistolas pontificias in archivo Romano primus omnium Siricius jussit aservari; sed quod a

priscis usque saeculis in Ecclesia Rom. viderat usurpatum, id observandum in omnibus Ecclesiis constituerit. Sic accepit & Altaferra verba illa, nisi auguror: *constitutiones*, inquit, *pontificias in archivo omnium Ecclesiarum referri a Siricio statutum, ut omnibus notae essent.*

(1) Ne cui autem errandi cum Bellarmino praebeatur ansa, qui consilium Apostoli produxit usque eo, ut ab omni prorsus parendi magi-

Jam vero satis constat, nihil aliud auxisse magis Christianismum, quam partem apud omnes integerrimae vitae opinionem. quae sane innocentia morum cum in omnibus praefulgebat Christianis, tum mirificentissime eam prae se clerici ferebant. Huc impius certe Julianus apud Sozomenum *Hist. Eccl. V. 15.* omne retulit Christianae Religionis incrementum, ut, cum obsoletum ελλη-νισμὸν cuperet instaurare, Arsacio Galatae pontifici propterea scripserit, ut omnes omnino sacerdotes ethnicos ad nostrorum clericorum civilitatem conformaret, ac totam Ecclesiae imitaretur πολιτείαν: *sed quid est caussae*, inquit, *cur in hisce* (plurima enim egerat pro reducendo paganismo) *perinde*

magistratibus vinculo tum absolvisse Corinthios audacter admodum affirmet, in medium afferam ipsius Pauli verba, tum Esthii Gulielmi ad hunc locum commentarium: *audet*, inquit *Apostolus, aliquis vestrum habens negotium adversus alterum judica-*

re apud iniquos (h. e. ethnicos) *& non apud sanctos* (i. e. Christianos). Esthii autem sic: *Dirigitur hic Apostoli sermo contra actorem, cujus in potestate erat apud ethnicum judicem agere, vel non agere. . . . Peccatum er-ge Corinthiorum in eo erat,*

de ac si nihil amplius opus esset, con-
quiescamus, ac non potius convertamus
oculos ad ea, quibus impia Christiano-
rum religio creverit, id est ad benigni-
tatem in peregrinos, ad curam ab illis
in mortuis sepeliendis positam, & ad
sanctimoniam vitae, quam simulant &c.
Nec mihi videtur dissentire Ammia-
nus Marcellinus, licet in Rom. Ponti-
fices scelesti debacchetur; at egregium
ceteroqui de Christianis sacerdotibus in-
stituit encomium *lib. XVII: qui esse po-*
te-

erat, quod cum possent
causam agere apud fide-
les saltem ut delectos
arbitros, mallent apud
infideles iudices experiri
non sine Ethnicorum
scandalo, & Christia-
nae religionis injuria.
Nam eo pacto vitia
Christianorum detegeban-
tur apud infideles, pri-
mum dissidia, deinde
avaritia, tum injuriae
mutuae. Eiusdem gene-
ris sunt, quae tradit S.
Thomas. Cum enim
D. Petrus ab Apostolo
discrepare videretur,
cum inquit: *subditi esto-*
te omni humanae crea-

turae propter Deum, sive
Regi tanquam praece-
lenti, sive ducibus tan-
quam ab eo missis:
eum cum Apostolo sic
conciliat. Dicendum quod
Apostolus non prohibeat,
quin fideles sub infide-
libus principibus consti-
tuti eorum iudicio com-
pareant, si vocentur;
hoc enim esset contra
subjectionem, quae de-
betur principibus; sed
prohibet, quod fideles
non eligant voluntarie
infidelium iudicium.
plura vide apud Espen.
P. III. t. 1.

terant (i. e. Papae) beati revera, si
magnitudine urbis despecta, quam vitiis
opponunt, ad imitationem antistitum
quorundam provincialium viverent, quos
tenuitas edendi potandique parcissime,
vilis etiam indumentorum, & superci-
lia humum spectantia perpetuo numini,
ejusque cultoribus ut puros commendant
& verecundos. Haec auctorum Genti-
lium (quid enim refert cumulare tot
Sanctorum Patrum de eisdem elogia,
cum hostes fidei Christianae tanto no-
stros afficiant honore?) de Clericorum
per ea tempora probitate testimonia
prohibent eas Clericis infligi consuevis-
se poenas, quae non dicam ignomi-
niam universo sacerdotum ordini infer-
rent, sed ullam pravitatis conflarent
fuscipionem. Quantas enim calumnias
per tria praesertim priora saecula sub-
iuerint Christiani, patet ex ἀπολογου-
μένοις; cum interim ἀνθρωποφαγίας,
interim incestus insimularentur. Et
quid praeterea tam nefarium potuit ex-
cogitari, quod non sit Christianis tunc
temporis obiectum? Quid si Clericos
h. e. Christianorum capita conspexis-
sent

sent ab Episcopis suis infamia notari, vel quapiam turpitudinis inuri nota? Hinc illa ab apostolicis usque temporibus profecta facinorosos homines ab Clericatu arcendi regula; hinc etiam rigidissima illa eligendorum probatio ortum habuit: cujus rei locupletissimus testis vel unus sit Cyprianus *epist.* 68. *Episcopus deligatur plebe praesente; quae singulorum vitam plenissime novit, & uniuscujusque actum de ejus conversatione perspexit.* Quare meritissime gloriatur Tertullianus *Apol. c. 39. Praesident apud nos probati quique seniores honorem istum non pretio, sed testimonio adepti.* Adde, quod omnibus tum mysteriis silentii fides adhibebatur, ut haereticos propterea Tertullianus *de Praesc. adver. haer.* (nec enim antiquiorem Tertulliano scriptorem facile reperiatur, qui de disciplina quam vacant arcani meminerit; vid. Bringham. *Orig. Eccl. lib. X. c. 5. §. 3.*) reprehenderit, quod omnia haberent in propatulo: *quis catechumenus, inquit, quis fidelis incertum est; pariter audiunt, pariter orant; etiam ethnici si supervenerint, sanctum canibus &*
por-

porcis mageritas, licet non veras, jabunt.

Inter haec porro, quae tanto studio celabantur a patribus recensitam fuisse χειροτονίαν seu manuum impositionem quis ignorat? Hoc nempe caverat nominatim Concilium Laodicenum *can. V. quod non oporteat manuum impositiones ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκούμενων* coram audientibus (seu catechumenis) celebrari. Qui jubent igitur Clericorum ordinationes e conspectu profanorum arceri, ii ordinatorum jam prodent, & curiae tradent puniendos? Quid officit magis Ecclesiae utilitatibus non omnino peragi ordinationes coram iis, qui nondum initiati sunt, an obitas jam traduci, & ludibrio ethnicorum exponere? Ergo, inquires, aut tam bonae frugis olim Clerici fuerunt, ut nullo paene obligarentur crimine aut delicta tum relinquebantur impunita; quae duo sunt prorsus incredibilia. Ego vero fateor & extitisse maleficia in antiquo Clericatu, & ea poenis vindicari consuevisse. Primum satis superque evincunt SS. Patrum de quibusdam Clericis

cis a virtutis semita desciscientibus quæ-
rimoniae . S. Johannes quidem Chry-
sostomus *Hom. 30. in Act.* expostulat,
quod Sacerdotes quidam cum verbi di-
vini praeconiis honestatem vitae non
conjungerent, nec vocibus eorum facta
responderent: *maius enim, inquit, hoc
damnum, quando bene quis docet ver-
bis, & operibus doctrinam impugnat:
hoc multorum in Ecclesia malorum caus-
sa est.* Verum ne ab illorum testimo-
niis discedamus, qui Stephano vel æ-
quales, vel suppres vixerunt, prodeat
Cyprianus in *de Lapsis*, qui persecu-
tionis fluctus ab Decio excitos mayo-
rem partem in Cleri contorquet licen-
tiam: *Dominus, ait, probari familiam
suam voluit, & quia traditam nobis di-
vinitus disciplinam pax longa corrupe-
rat, jacentem fidem, & paene dixerim
dormientem censura coelestis erexit; cum-
que nos peccatis nostris amplius pati me-
reremur, clementissimus Dominus sic cun-
cta moderatus est, ut hoc omne, quod
gestum est, exploratio potius, quam per-
sequutio videretur. Studebant augendo
patrimonio singuli &c. Non in sacerdo-*
tibus

tibus religio devota, non in ministris
fides integra, non in operibus misericor-
dia, non in moribus disciplina. Corru-
pta barba in viris, in feminis forma fu-
cata &c. Episcopi plurimi, quos & hor-
tamento esse oportet ceteris & exemplo,
divina procuracione contempta, procura-
tores rerum saecularium fieri; derelicta
cathedra, plebe deserta, per alienas pro-
vincias oberrantes negotiationis quæstuo-
sae nundinas aucupari; esurientibus in
Ecclesia fratribus non subvenire; habere
argentum largiter velle, fundos insidio-
sis fraudibus rapere, usuris multiplican-
tibus foenus augere &c. Quae cum ita
se habeant, si Clericus (hoc enim al-
terum, poenas videl. delictis Ecclesia-
sticis inuri solitas, proposuimus nobis)
Episcopo suo quodammodo incommodas-
set, qui tum hujus retundebatur super-
bia, atque in officio continebatur?
Haec diligentius disquirenda sunt, ideo-
que in subjecta capita rejiciemus.

C A P. II.

De Pontificia omnium Gentium Jurisdictione . Sacerdotes olim iidem , qui Reges . Num apud Romanos Pontifices praefuerint jurisdictioni . Assamoneorum principatus .

ANtequam definiam , qualis & quanta sit Ecclesiastica Jurisdictione : quae profecto nobis iter explanabunt ad ea , quae de delictis & poenis ecclesiasticis sum commentaturus : e re futurum censeo paucula de veteri tam ethnicorum Pontificum , quam hebraeorum jure praemittere , ex quibus mirifica luce perfundantur ea omnia , quae de Pontificibus Christianis mox adlinam . Exordiemur autem ab heroicorum temporum Sacerdotibus , quos non humanarum modo legum , sed & religionum gessisse curam manifestum fit ex Aristotele *lib. III. πολιτ. c. 14. κυριοιδὲ ἦσαν* (de Regibus aetatis aureae verba sunt haec) *τῆσ τε κατὰ πόλεμον ἡγεμονίας , καὶ τῶν θυσιῶν , ὅσαι μνη*

Qua cap. Cleric. expon. 35
 μη ἱερατικῶν sub eorum auspiciis gererantur bella , & iidem curabant etiam sacra , quotquot Sacerdotibus concedita non essent . Eadem plane Cicero inculcat in *de Divin. I. 40: omnino* , inquit , *apud veteres qui rerum potiebantur , iidem auguria tenebant , ut testis est nostra civitas , in qua & reges , & augures , & postea privati eodem Sacerdotio praediti Remp. Religionum auctoritate rexerunt .* Idemque Norisius de Comanorum Pontifice jactitat in *Cenot. Pisan. , & morem antiquissimum adferam usque provehit Romanorum aetatem .* loquens enim de Archelao , quem Sacerdotem Bellonae Comanorumque Principem Pompejus renunciavit , haec uncis inclusit : *utraque enim dignitas uni eidemque conferebatur .* Eum autem meritissimo reprehendit Petrus Bayle in artic. *Comane* inquit : *je croi bien que Pompée conféra ces deux caractères tout à la fois à Archelaus , mais non sic erat ab initio .* Equidem Strabo *lib. XII. & Hirtius de Bel. Alex.* testantur apertissime , quod hic Bellonae Sacerdos & vetustisimi

fimi templi religione, & ejus deae majestate, imperio & potentia secundus a Rege consensu gentis illius haberetur (1). Nimirum olim curandarum religionum munus adeo regum existimatum tradit Aristoteles ibidem, ut abolitis etiam regnis illis sacrorum tamen procuratio in quibusdam Graeciae civitatibus vel una manserit apud Reges. Insignem hinc lucem capit Strabo, cum *lib. XIV.* de posteris Androcli

(1) Jam vero sicuti Reges olim sacra procurarunt, ita contra Sacerdotes aliquando rerum potitos invenio. Memoratu enim dignum est, quod refert Strabo *lib. XVII:* *Antiquitus in Meroë summa potestas fuit penes Sacerdotes, tantaque auctoritas, ut nonnumquam misso nuntio mortem Regi imperarent, & ei alium sufficerent: postmodo Rex quidam consuetudinem hanc abolevit cum manu armata in fanum irruens, ubi aureum sacellum erat,*

& sacerdotes omnes jugulans. Nec illud filebo, ipsis quandoque magistratibus sacrorum commissam administrationem. Nam idem Aristoteles *lib. vi. c. ult. de Rep.* varia magistratuum injiciens munia, meminit earum quoque rerum curationes, quae ad religiones pertinent; qualia sunt aedes sacras fartas rectas tueri, rescire labentes, novaeque a fundamentis excitare, & id genus alia. Evenit autem, inquit, ut haec curatio alicubi sit una, ut

cli verba faciens Ephesi conditoris, eos scribit, postquam excidissent regno, retinuisse tamen quaedam honoris insignia, *προεδρίαν* in spectandis ludis, purpuramque, & curasse praeterea sacra Cereris Eleusinae. Atque ii quidem sunt, quos omni exutos jure praeter sacrorum curam Graeci scilicet *ἀνακτο-τελεστὰς* & *βασιλεῖς ἱερέας*, Romani vero *Reges Sacrificulos* nuncuparunt. Retentum est enim Regium nomen *ὀπίης ἕνεκα* (dicis causa) ut ait Dionysius *lib. IV.* Jam vero Clemens Alexandrinus (1) ad suam usque aetatem apud plerosque barbaros perdurasse vetus institutum testatur, ut qui Reges

ut in parvis civitatibus; alicubi vero multae, & a sacerdotio separatae: Mox: huic proxima ea curatio est, quae ad sacrificia publica excepta & servata est: ea dico, quae non sacerdotibus a lege assignantur, sed iis, qui hunc honorem a communis lae consequuntur. Romanorum por-

ro aediles, & sacrificia magistratuum, ita ut immolandi verbum iis dumtaxat tribui a scriptoribus adveniat egregie Brissotius in *de Form. lib. I.*, notiora sunt, quam ut longo prosequamur sermone.

(1) Ὁ παρ' ἐστὶ καὶ νῦν παρὰ τοῖς λογιστάτοις τῶν βαρβάρων σώζεται, τὸ ἱερατικὸν γένος εἰς βασιλειαν προσαγόντων.

essent, iidem fungerentur & Sacerdotio. Et patrum memoria (nam hodie obsolevisse morem hunc narrant itineraria) servabatur apud barbaros idem institutum in insula Japan, ut penes Imperatorem esset humanarum rerum ac Divinarum simul arbitrium. Nec praetermittam egregium illum Synesii Ptolemaidis Episcopi ethnicos inter & Christianos Sacerdotes παραλληλισμὸν, quo tributam illis ait summam rerum omnium potestatem, seu (Strabonis enim verbis utar) ἐξουσίαν αὐτοτελήν; propterea quod iidem Sacerdotes erant, qui Reges: his vero, quod jam utriusque muneris (1) multo ante Christianismum tempore factum sit divortium, nihil

(1) Audebunt etiamnum homines fastidiosissimi (quos omnium quidem bonarum artium exacuit inscitia) effutire convicia in utramque potestatem, cum hanc vel illam in alterius jura conqueruntur insilire, aut eas comparant odiosissime? Advertant tandem animum

ad illud S. Hieronymi: aliud Papinianus, aliud Paulus noster docet: reputent etiam Salomonis dictum: terminos ac fines proximi tui non commutabis, quos patres tui praestituerunt. Qui porro sint isti termini, non obscure definivit Nicolaus I. ep. viii. ad Michaelē Imp.

nihil aliud praeter λειτουργίαν assignat. Pulcherrimum ejus locum exscribere non pigebit, quo satis importunorum hominum fiat injustis sive querelis sive effrenato dominandi cupidini, cum labefactatam quasi memoria nostra Jurisdictionem Ecclesiasticam inique deflent. Scilicet antiquos mores, cum duobus illa constabat officiis orandi baptizandique, vel prorsus ignorant, vel obliti paene jam sunt. Nec Principum reverentur bonitatem, an patientiam? qui aequo interim ferunt animo, ut Ecclesiastici viri ad ordinis totius con-

C 4

tem-

Imp: sed cum ad verum ventum est (demonstravit enim huc usque conjunctum olim Sacerdotium & imperium, exemplo Regis Salem Melchisedechi producto, & Imperatorum Romanorum) eundem Regem atque Pontificem, ultra sibi nec Imperator jura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen imperatorum usurpavit. Quoniam idem mediator Dei

& hominum homo Christus Jesus sic actibus propriis & dignitatibus distinctis officia utriusque discrevit, ut & Christiani Imperatores pro aeterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu rerum temporalium tantummodo imperialibus legibus uterentur. Haec nono Christi saeculo Nicolaus Papa. quid? post distractum accisumque Romanorum Imperium non-

temptum quandoque pudoris, quem Apostolis Christus in Evangelio maximo commendavit opere, limites impune praetergrediantur. Excipiant, nisi molestum est, Synesium V. saeculi Episcopum ita de Jurisdictione Ecclesiastica loquentem *Epist. 121: Etenim si Reip. penes Episcopos esset administratio, eosdem ipsos oporteret nequitiae esse vindices: quandoquidem publicus gladius non minus, quam lustralis aqua* (*χέρυβα*; hodie Graeci vocant *ἀγίασμα*) *quae in templorum vestibulis collocatur, civitatis est piaculum* (*καθάρτηριον*). *Nam & Aegyptii, & Hebraeorum genus longo tempore sub Sa-*

cer-
nonne idem sentiendum? Atq. optimo quidem jure Franciscus Pinsonius Advocatus Parisiensis perstrinxit Petrum de Marca, quod post arrestum Parlamenti Parisiensis ejusmodi comparata omnino ventantis Ecclesiasticam potestatem cum sole contenderit, & cum luna civilem. Imitatus hic quidem est Innocen. III. qui

& ipse Berengosium Abbatem secutus erat, cujus verba profert de Marca l. 11. de *Conc. c. 1.* At ne tanto viro injuriosum, advocatum ei dabo Stephanum Baluzium, qui causam ejus sic dixit: *damnata fuit comparatio illa propter argumenta & consequentias, quae inde peti ac deduci possunt. Immo si recte loqui volumus,*

com-

cerdorum fuerunt ditione (*ὁπὸ τῶν ἱερέων ἐβασίλευθησαν*). *Sed posteaquam utriusque vitae factum est divortium, & alia sacris, & alia principatui est attributa, alique negotiis gerendis, nos*

fun-

comparatio illa damnata non fuit, sed thesis in Aurelianensi academia publice proposita a Johanne Jourdino, qui verbis Innocentii III. perperam detortis abusus erat adversus sacram Regum ac Principum auctoritatem, reos eximere conatus jurisdictioni magistratus civilis etiam in casu privilegiato. Sane vir doctissimus interfatur de spiritualium rerum praesentia, quibus dumtaxat praesunt jure suo Ecclesiastici. Haud dubie Gregorius Nazianzenus Orat. 17. tum ei obversabatur, qui duo in Ecclesia constabiliavit imperia: unum Regibus conceditum, quibus ut heris servi, ut maritis uxores, ut Ecclesia Christo parendum est

*ab omnibus, & vestigia pensitanda non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam, teste Apostolo: alterum Episcopis commissum, & eo quidem praestantius, quo magis animus excellit corpori, & humanis divina. Nec frustra futurus sum, si verba viri summi depromam; ait enim Innocentium duxisse παραλληλίας ab sole & luna, ut significaret tanta dignitates spirituales praestare temporalibus, quanta sol lunae, & dies nocti praecellit. Hinc ex Berengosio observat, vim comparationis esse in eo, quod haec duo sidera ceteris videantur principari; sic enim loquitur Abbas. Sump-
pium autem id omne*

ex

fundendis precibus praepositi sumus; quibus lex vetat manum ad jura legesque porrigere, & vel sceleratissimum interficere.

ex veterum Astrologorum placitis, qui solem & lunam docebant in ceteris dominari. *διατακτικοὶ ὥσπερ ἡγεμόνες εἰς τῶν ἄλλων*; inquit Ptolemaeus. Ceterum utriusq. potestatis limites stabilivit appositissime ex Osio Cordubensi (ut alios innumeros taceam) apud Athan. epist. ad solit. vitam agentes: *Tibi Deus* (Constantinum alloquitur) *imperium commisit* (*βασίλειον ἐνεχείρισεν*) nobis quae sunt Ecclesiae concredidit (*τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπίστευεν*) Jure itaq. meritoq. in fratrem Baronem invehitur Launoïus lib. vi. Epist. xiv. ad Ludovicum Maraesium scribens: *At si sequi me dignaretur Baro quocumq. eo, mecum haereret in epistola ad Franciscum Bonum. In ea epistola observaret*

Jam tria. Primum est, me ex verae Theologiae principiis duobus, Scripturae auctoritate & Catholicae Ecclesiae traditione demonstrare, alio modo Christi Ecclesiam, alio modo Regna & Principatus saeculares gubernari; alterum, eos qui hoc negarent seditiosis usuros esse argumentis, quae de coenosis fontibus Aristotelis haurirentur, sicq. Christianae Ecclesiae rectionem turbaturos, ut illius fidem Ariani quondam turbarent; tertium, Baronem loquenti apud Matthaeum, Marcum, & Lucam Domino se opponere, & contra eum dicere. Nam Dominus ait: Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic. At Baro scribit, eodem gradu summos Pontifices Ecclesiae, quo Reges

Jam vero, ut institutum sermonem transigamus, Romani Graecos in plerisque rebus ne dicam omnibus imitati sacrorum procuracionem commiserunt regibus. Unde & ipsi gesserunt auguratum, & postea privati (1) religionum auctoritate Remp. rexerunt, uti apparet ex allato nuper Ciceronis loco. Quin & Nu-

ges regnis suis praeesse... quae in Aristotelio Barone perversitas? Mox profert Cajetani commentarium in 20. Matthaei & alterum in 22. Lucae; nos ex utroq. nitidiora deflorabimus: reprimit ambitionem ex differentia inter principatum mundanum & Ecclesiasticum penes hoc, quod finis Regum est dominari: qui magni sunt ordinant celsitudinem suam ad usum potestatis h. e. ad praecipiendum, ad compellendum. Non sic erit inter vos: ordinat Jesus principatum & majoritatem suam in Ecclesia sua definiendo & statuendo, non sic erit

inter vos, principatus vester non erit ad dominandum, praecipiendum, cogendum &c.

(1) Quid heic sibi Cicero velit, incertus haereo, nec ad manus habeo optimos illos Ciceronis interpretes. Tendendo autem experiar, an conjectura quid possim. Putaverim igitur Cic. ostentare voluisse M. Papirium, qui post plebis in Aventinum secessionem, cum xuii se magistratu abdicassent, creandis tribunis plebeis praefuit comitiis. Verum id non egit jure suo, sed mandata jurisdictione, seu non ordinario jure, ut ajunt, at delegato; ad id

& Numa Pompilius omnium ea tempestate religiosissimus non modo plurima ipse sacra obire solitus, quae postmodum pertinuerunt ad Flaminem Dialem; sed & commentarios edidisse ferunt de rebus divinis. At stante Rep. nondum ab Imperatoribus Pontificatu Maximo suscepto (quem ad omne jus *αυτοκρατορίας* implendum Augustum in-

id enim conditum fuit S. C. vid. Liv. lib. 3. Eo facit *privati* vox, quam heic usurpat Cicero, & idem alibi, si probe memini, non alio quam privatorum cognomine designat Pontifices maximos, ut P. Scaevolam in *Catilinariis*. Ergo pontifices non praeerant jurisdictioni, quae cum Magistratibus ita cohaeret, ut extra eos esse nequeat. Unum excipito iudicem ad aliquam causam a principe datum, penes quem jurisdictio est, etiam si privatus sit. Id quod summæ principum dignitati tributum, ut

qui supra jurisdictionem est & magistratus omnes, iudex etiam ab eo datus major sit in ea causa, quam quilibet magistratus. vid. Scip. Gentil. lib. II. de *Jurisd.* c. 3. & alibi. neq. obest Cic. in exordio Orationis *pro domo*, ubi laudat instituta majorum, quod Pontifices eosdem & religionibus deorum immortalium & summæ Reip. praeesse voluerunt. Nam id loquitur Cic. propterea quod Pontifex nemo diligeretur, qui simul senator non esset. Infra enim: *consilium majorum in amplissimis viris ad sacerdotia diligendis.*

iisse primum, nec Christianos (1) ipsos Imperatores tantam memorant *ἀρεβείαν* ab se removisse: neque tamen facile concefferim Seldeno in *de Syned. vet. Heb.* c. 10., quantamcumque tandem Episcopi jurisdictionem acceperint a Constantino, totam esse a Pontificatu quem obibat repetendam, quemadmodum Claudius tanquam Pontifex Maximus ut legibus uterentur suis Judaeis indulserit. an odiosius quid dici poterat? num ad id summi Principis Imperium videbatur parum?) Sed florente Rep. nunquam Pontifices ju-

(1) Janus Gravina lib. sing. de *Rom. Imp.* c. VII. morem, quo pontificatum auspicabantur Imperatores, elegantissime describit: quam sacrorum potestatem suscepto amictu pontificio exprimere oportebat: ideoque haud facile a Zosimo dissenserim, qui refert, potestatem simul hanc & insigne illius praelatum fuisse ab imperatoribus etiam Christianis usq. ad Gratia-

num, qui primus egregio pietatis exemplo recusato amictu pontificio exteriorem quoque faciem hujus superstitiosi muneris a se avertit; utcumq. Gothofredus junior, & cum recentioribus aliis eruditorum Tillemontius contra Zosimum pugnent. At fallit animus Gravinam, & eos magis, qui putaverunt jam a Constantino, ubi militiae Christianae nomen de-

juridicundo praefuerunt, quod vi quidem Magistratus competit. Jus enim dicere duo complectitur & judicare & judicem alium dare. Num igitur ejusmodi officium Pontificibus attributum in-

dit, refutatum pontificatum: inter quos Baronius, cum in Martyrologio ad 22. Augusti adnotasset *heic insigniter mentitum* Zosimum, palinodiam deinde ad an. Christi 312. canere coactus est. Et quidem in antiquis marmoribus Gratianus inscribitur Pont. Max., Ausoniusq. post prima Gratiani decennalia eumpte titulum ei tribuit in gratiarum actione de consulatu: *unus in ore omnium Gratianus, potestate imperator, virtute victor, augustus sanctitate, pontifex religione, indulgentia pater, aetate filius, pietate utrumque superat*. Mox nominatum Pontificis Max. cognomen indit. Servius praeterea Honoratus,

quem Macrobio aequallem vixisse censent viri docti, quadraginta circiter annis ab obitu Gratiani mores aevi sui designans ad illud Virg. Aen. 3. *Rex Anius, Rex idem hominum Phoebiq. Sacerdos*. ait: *sane majorum haec erat consuetudo, ut Rex esset etiam Sacerdos, vel Pontifex. Unde hodieq. Imperatores dicimus Pontifices*. Ex his vide, etiam tum sub Honorio Theodosioq. gestatum ab Imperatoribus pontificatum. Ergo splendidissimum illud erit Zosimi mendacium? Ego vero non ausim damnare falsi, sed adulterii potius arcessam. Cum enim is legisset in Eunapio fortasse (quem exscripsit, teste Photio *Biblioth. Cod.* 98.) re-

je-

invenitur? at contra Ciceronis lex Praetoribus delegat: *Juris disceptator, qui privata judicet judicarive jubeat, praetor esto*. Vides interim, quid intersit discriminis inter *privata judicare*, & *privatis praeesse*, quod postremum Pontificum Collegio assignat Pomponius in l. 2. D. de Orig. Jur. adifis Briffon. lib. I. *Antiq. Selec.* c. 20. ubi monitum volo, cl. Ictum, cum *praeesse privatis* interpretatur *juridicundo praeesse, actionesque & judicia dare*, haec omnia accipere promiscua, ut eum injuria reprehendat Albertus Trekel, quod *judicia dare* cum sit magistratum, attribuerit Pontificibus. Saepius enim *judicia pro ipsis actionibus usurpari* scitissimum est. Hae porro legis actiones, statim videlicet ritus, sollemnesque ex legibus XII.

Hab.

jecisse Gratianum *ιερατικὴν στολήν* a Sacerdotibus de more praelatam sibi, *ἀθέμιτον* (nefas) esse inquietem Christianum Principem profanum insigne gere, suoapte finxit ingenio statim ab initio imperii pontificium ami-

ctum induisse principes. Deinde quid vetat dicere, stolam Pontificiam a se amovisse Gratianum, non honorem ipsum, vel titulum, quem gestavit ipse, & qui eum in principatu exceperet.

Tab. descendentes actus, ante Flavium Ap. Claudii scribam qui eas publicavit, cum delitescerent in Pontificum penetralibus, ab iis propterea petebantur. Nec tamen iverim inficias improprie locutum Brissonium, cum verba Pomponii *praeesse privatis* reddiderit per haec totidem *juridicundo praeesse*; cum hoc magistratus spectarit; illud autem Pontifices. *vid. pag. 16. in fin.* Hinc Cic. etiam in Agrar. & alibi magistratus distinguit a sacerdotibus, imperiis, curationibus: nam & curare Remp. dicuntur, qui munus aliquod in Rep. gerunt, etiam si magistratu non fungantur. Ad haec sive legis, sive litis actiones (sequor enim Gentilem, qui *lib. I. de Jurisd. c. 34.* legis actiones tantum de jurisdictione voluntaria dici depromptis ex Jure quamplurimis locis ostendit: alterum autem jurisdictionis genus h. e. contentiosae id esse contendit, quod Cicero vocat litis actiones; vide etiam Briss. *Antiq. Selec. lib. IV. c. 20.*) omne genus inquam actiones expediebantur apud magistratum; cum actus interim legitimi (nam hoc inter utrumque in-

re-

tererat) & extra jus, & sine magistratu peragerentur. Eapropter cum is jurisdictionem haberet, apud quem esset legis actio argumento ducto ex leg. 3. de offic. Proconsul., jura magistratus impartivisse Aegypti praesidibus Augustum, cum apud eos agi lege permittit, apparet ex Tacito *Annal. XII. D. Augustus apud equestres, qui Aegypto praesiderent, lege agi decretaque eorum perinde haberi jusserat, ac si magistratus Romani constituissent.* Ergo cum agerent privati Pontifices, nec ullam explicuisse jurisdictionem censendi sunt, quae magistratibus, praeterea nemini, jure proprio inhaerebat. Nam qui possum in Seldeni l. c. discedere sententiam, qui duplex in Pontificibus agnovit officium duplicesque partes, & *jurisdictionem circa sacra cum imperio*, ut ipsemet loquitur, & *sacram in cultu functionem*: primum ait imperatores una cum Pontificatu Maximo adrogasse sibi, alterum Pontificum collegio reliquisse. Quoniam autem haec nullo veterum nituntur testimonio, satis ipsa per se se corruunt. Nam is imperatoribus in

assumendo Pontificatu fuit animus, quem aperit Dion *lib. 53.* ut quam desperabant tuto retenturos nactam potestatem, eam obfirmarent etiam divinarum rerum auctoritate. At enim dices, decreta condebant Pontifices, & sacrorum causas cognoscebant, ut ostendit Ciceronis oratio *pro domo*. Quid vero? num exsequebantur sententiam a se latam, vel civili saltem usi sunt coercitione, sine qua jurisdictio vento levior est; vide Scip. Gentil. *l. I. de Jurisdic. c. 1.* & 5. vereor igitur, ne simplicem tantum habuerint notionem.

Venio nunc ad Pontificem Maximum Hebraeorum, ejusque collegas, quos ex primaeva eorundem institutione (1) nullam habuisse jurisditionem eru-

(1) Ethnici tamen scriptores sacrarum originum imperitissimi statim ab initio praefuisse rebus sacerdotes scripturarum. Producitur a Diodoro Siculo (apud Photium *Bib. Cod. 144.*) Hecataei Milesii de hac

re testimonium: *Eosdem vero (sacerdotes) τῶν μεγίστων κρίσεων maximarum causarum, judices constituit (nempe Moses), atq. eis legem & morum custodiam commisit: adeoque Regem Judaeis non consti-*

eruditissimi homines persuasissimum habent. At Scipio Gentilis *lib. III. de Jurisd. c. 13.* cum Pontificum Colle-

D 2

gium

stituit, sed imperium populi dari censuit ei, qui prudentia & virtute inter sacerdotes alii praestare videretur; hunc summum pontificem appellant &c. Floruit autem Hecataeus hic paulo ante solutam Babylonicam servitutem, cum Hebraei patriam cogitantes *ἱερατικὴν πολιτείαν* affectabant. Unde Hecataeus facile sibi persuasit, vetus id fuisse institutum, & jam inde a Mose profectum. Quid si pro Milesio legatur Abderites, quem Alexandro coevum de rebus Judaicis scripsisse tradit Josephus aliq. Nam, praeter quam quod dubitetur ab eruditis, num hujus scriptiones sint genuinae; pro vetustis moribus potuit venditare, quod aevo suo viderat factitatum apud Hebraeos. Idem

esto judicium de Trogo Pompejo, qui sub ultima vixit Assaenaeorum tempora. Unde & ex eo Justinus: post Moysen etiam filius ejus Aruas (Arnas legendum; is est Aaron frater, non filius Moysi; Grotius de verit. Chris. Relig. p. 59. edit. Londin.) Sacerdos sacris Eegyptiis, mox Rex creatur; semper exinde hic mos apud Judaeos fuit, ut eosdem Reges & sacerdotes haberent. At quid dicam de scriptoribus Judaeis, vel Christianis? In hanc quidem sententiam laudant Josephum *lib. II. contra Appionem*: Apud hos autem & legis & aliorum studiorum (*ἐπιτηδεύματων*) cura fuit summa: inspectores enim rerum omnium, atq. judices dubiorum, & punitores damnatorum constituti sunt sacerdotes.

gium & συνέδριον pro uno eodemque habeat, jus gladii fuisse statuit temporibus Christi penes Reges, vel tetrarchas a Romanis impositos, vel Caesaris tandem procuratores (cujusmodi Pontius Pilatus); modicam autem Synedrio permittit coercitionem prehensionemque in rebus tantummodo religionis. Nihil verius afferri potuit, modo synedrium ex unis Sacerdotibus (I) conflatum non credidisset; nam

συ-

tes. Verum pontificiarum partium (ejus quippe ordinis homo) nimium quantum hic studiosissimus. Gregorius autem Papa cap. *sacerdotibus* c. xi. q. i. eo videtur inclinare, cum Dei, & Angelorum nomen iudicibus omnibus in sacris litteris tributum unis sacerdotibus applicat. ac tamen sic vocantur Iudices, ut qui divina vice iudicia legis exercent; adis Grotium *Adnot. in Exod. cap. 21.* & 22.

(1) Ambigua quae-

dam scripturarum loca male interpretantibus innatus est error, Synedrium e solis sacerdotibus lectum. Instar omnium sit *Deut. cap. xvii. 8.* & seqq: si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris. . . surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus; veniesq. ad sacerdotem Levitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore; quaeresq. ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem. . . qui autem superbierit nolens obe-

συνέδριον, Sacerdotes, & Pontifices Synonyma sunt apud ipsum. Verum transverfos egit Gentilem, & non paucos alios ea persuasio, cum in Synedrium cunctis proceribus e quacumque demum

D 3

tri-

obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille. Mirari autem subit, Bellarminum, quem hebraice scisse norunt omnes, in *De Verbo Dei lib. III. c. 4.* in isto Deuteronomii capite iudicem exponere Pontificem Maximum, ut totus hic locus de Sacerdotibus, & ipsorum principe sit capiendus. Verum ut taceam, quod fuimet Bellarminus immemor mox iudicem politicum reddat, & quod huiusce senatus princeps נשיא vocabatur non שפט: quae notio iudici sit heic tribuenda, Grotii commentarius, quem mox lubenter dabimus, plenum faciet. Illud au-

tem nec felicius affectus est Bellarminus, cum tam l. c. quam in *De Rom. Pontif. lib. iv. c. i.* e postremis huius Deut. loci verbis eruit, sacerdotum fuisse sententiam definitivam, at iudicis politici executionem. Sic enim proponit ea verba, ut ex decreto iudicis legendum sit. At nil minus sonant hebraica, quae habent: & noluerit audire הכהן sacerdotem, qui stat coram Domino Deo tuo ut ibi ministret, או אר השופט aut iudicem, morietur vir ille. In Hebraico igitur fonte nihil ejusmodi occurrit, quod imperio, vel decreto respondeat. At videamus tandem, num inde solos sacerdotes in synedrium adlectos existat?

tribu ortum habentibus pateret aditus. Itaque Seldenus *lib. II. c. 8. §. 2. & 3.* & alibi eorum sententiam eruditissime difflavit, qui sic existimant. Proferam tamen in medium Cunaei *lib. I. de Rep. Hebraeor. c. 12.* verba, unde &

Sy-
sistat? Quis autem magis audiri dignus, quam Grotius, qui pluribus in *Mat. v. 22.* hunc Deutor. locum illustrat; nos quae opportuniora videbuntur delibabimus: *Eorum autem verborum, quae leguntur Deut. 17. v. 8. haec videtur esse sententia. Cum sacerdotes opimo fruente otio omnibus sapientiae partibus praeter ceteros operam darent, aequum erat ex horum numero aliquam multos allegi in ordinem illum (synedrium intelligit) cui jam suprema etiam judicia credita fuisse dicimus; quamquam neminem fuisse, qui originis dignitate eum locum sibi posset vindicare, scripsit Maimonides (cujus*

locum vide apud Seldenum de syned. l. II. 8.) ; atque adeo ne pontificem quidem Maximum eo adlectum, nisi de sapientia ipsius probe constaret. Inferius autem sic: quod ergo dicitur Deut. 17. 9. adhibis sacerdotes & suffetem (ita reddit scitissime vocem illam *שופט*, quam iudicem Vulgata transulit. Atqui apud Poenos Consullem vocitari suffetem moris fuit) explicandum est ex v. 12. sacerdoti vel suffeti: nam in hebraismo non minus quam in linguis omnibus receptum est, ut conjunctiva vim habeat disjungendi. Neque vero alia fuerunt judicia sacerdotalia, alia senatus . . . sed si quid

Synedrii hujus auctoritas appareat, & personae, quas in illud cooptari moris fuit: *Concilii magni sedes in ipso sanctuario fuit, ubi de divinis humanisque rebus* (1) *Senatores Septuaginta cognoscerent, non hercle de plebe homi-*

D 4 num

quid controversi incidisset de homicidio, de lite, de vulnere, jubentur adire sacerdotes, aut suffetes &c.

(1) Ingens in omni paene negotio synedrii fuit auctoritas. Fateor equidem post creatos Reges ad hos transisse rerum summam, ut egregie adnotat S. Ambrosius ad illud Psalmi: tibi soli peccavi: Rex erat, nullis ipse legibus tenebatur, quia liberi sunt Reges a vinculis delictorum; neque enim ullis ad poenam vocantur legibus, tuti imperii potestate. homini ergo non peccavit, cui non tenebatur obnoxius. Quaedam tamen judicia capitalia, ut de tribu, de pontifice, de propheta ad synedrium pertinebant. Argumen-

to sit Jeremiae prophetae historia *Jerem. 38.* quem proceribus ad mortem deposcentibus respondit Rex: *Ecce in potestate vestra est, nam contra vos Rex nihil potest.* Vid. Grot. in *Mat. v. & lib. 1. de Jure Bel. & Pac. cap. 3. xx. 3.* Quare tota aberrat via Scipio Gentilis l. c. cum το αὐτοκρατορίας, vel antequam in provinciae Romanae formulam Judaea redacta sit, aufert synedrio. Nam non inficior, post id temporis non modo Synedrium, sed & totam gentem Judaicam, si αὐτοκρατορίας excipias, quam eis facile donarunt Romani, impleto jam carmine Iacobeo omnibus prorsum juribus excidisse.

num lecti, sed nobilissimi omnes, qui amplitudinem majorum, ac priscae familiae decora praeferebant... ab his provocatio non erat; quidquid decidere ceteri magistratus iudicesque in Palaestinae oppidis, atque in ipsa urbe Hierosolyma nequibant, id omne ad horum jurisdictionem pertinuit. Hinc egregie confutat Huetius in *Demon. Evang. Prop. IX. §. 3.* qui Jacobeam de adventu Divini Verbi carmen interpretantur de Synedrio, quod συνέδριον (adseffores) habuerint τὸ αὐτεξούσιον, neque ab eis defecerit summa rerum potestas nisi sub Christi tempora: & adlecti porro eo fuerint Judae soli tribules. At hoc erat probandum, cum & Senatus Principem ipsum (qui vocitatur a Thalmudicis נשיא בכל מקום Princeps in omni loco) e quavis tribu cooptari potuisse constet. Quod & iis objiciendum est, qui Synedrii principatum obitinuisse Pontificem Maximum existimant, cum & Moses, & Josua, & alii quam plurimi non Sacerdotes ei praefuerint: nec Affamonaei ipsi tanquam Pontificatum Maximum geren-

rentes, sed quia summae rerum praefidebant, duxerunt Synedrium; vide Seldenum *lib. II. de Syned. c. 15. §. 14.* & cap. seq. Ergo aliena nobis sunt ea omnia, quae Gentilis de Synedrii five jurisdictione five civili coërcitione disputat. Quaerendum enim nobis est, num quando Sacerdotes, ad summum Pontifex Maximus αὐτοκρατορία potiti sint, vel ordinaria quaequam eis contigerit jurisdictio. At novi equidem, qui δικαστήρια (confessus juridicos) quaedam propria sacerdotum admittant ab reliquis sejuncta Synedriis, ubi sacrorum dumtaxat agitarentur causae; ut hodie sunt apud nos Ecclesiastica Tribunalia a Saecularibus diffita & separata. Sed optime Seldenus l. c. doctrinae Thalmudicae, & ipsi rei contrarium id pronunciat (1). Restat igitur

vi-

(1) Duum profecto generum tribunalia videtur distinguere Philonis interpret Regium unum, alterum Pontificium. Sic enim apud eum latine loquitur Philo *lib. de Creatione*

Principis: Quoties igitur non satis causas perspiciet (Rex) propter perplexitatem earum & caliginem, recuset officium iudicis, & litigatores ad accuratius tribunal ableget: id vero

videndum, num summam aliquando potestatem, quam vocant *jus gladii*, exercuerint Israelitici Sacerdotes. Verum heic mihi haeret aqua; cum viris enim maximi nominis digladiandum. Quid enim facias illis, qui sceptrum a Judae nepotibus ad Christi usque natalem diem cessasse numquam tan-

ro non aliud fuerit, quam sacerdotum atq. pontificis. At ab hujusmodi sententia prorsum abhorrent graeca, quae ita: *recuset τὰς ἀρχαίας ipsa iudicia, & dimittat πρὸς ἀρχιεπισκόπους δικαστὰς ad accuratiores iudices: οὐ τοιὲς τινες ἀν' ἑαυτῶν, ἢ ἱερεῖς καὶ ὁ τῶν ἱερέων ἑξάρχος ἡμεῶν* hi autem quinam fuerint, quam sacerdotes & sacerdotum princeps? Cur autem in implexis abstrusisq. caussis suam Rex debeat sacerdotibus mandare jurisdictionem, mox infert: *nam legitimi cultores Dei mente pol- lent plurimum, qui ne levia quidem errata ne-*

gligunt propter excellen- tiam summi Regis, in- cujus versantur obse- quiis. At magis nego- tium facessit locus Deut. xx. 5. ubi de cadave- re invento agitur, cu- jus caedis auctor igno- retur. Huic sane judi- cio praeter civitatis (in- cujus vicinia cadaver repertum est) seniores & iudices adesse jubentur etiam sacerdotes, de quibus scriptum ex- tat: *ad verbum eorum, omne negotium, & quid- quid mundum vel im- mundum est judicetur*. Inde D. Thomas in *Sent.* 4. dist. 19. q. 1. art. 2. colligit: *Sacer- dotes habuisse potentiam judicandi de dignitate*

&

tanquam pro aris focusque dimicant? Quod si verum est, qui Pontifices τὸ ἀντεξούσιον habere potuerint? At quod magis dolendum est, & quod mihi crucem figit, impugnandus est Mazo- chius noster, quem & ego & omnes unice diligimus & admiramur. Quam vellem, ut novam ipse potius Jaco- beae

& indignitate ingredien- di in templum. Verum cum injuges vitulae ibi a sacerdotibus caedi ju- beantur, jure Grotius de praesenti negotio ea verba accipit: *vox uni- versalis intelligenda ex subjecta materia de vi- ctimis, oblationibus, & lepra*. Et favet Grotio Graeca versio *πᾶσα ἀν- τιλογία, καὶ πᾶσα ἀφ᾽ ἑλ- lis omnis & plaga omnis*. Nec enim ab sacerdotibus abjudicave- rim leprae iudicium, cum explicatissima ex- tent in sacris litteris ea de re testimonia. Un- de & Christus Domi- nus cum leprosum sa- nasset *Matth.* viii. ei silentium indixit, do-

nicum sacerdoti se prae- beret, ne quis invidia percitus adhuc morbi- dum pronunciaret. At ea quidem simplex fuit notio, quae inde eis compete- bat, quod sicut ceteris sapientiae parti- bus imbuebantur, sic & explanandis naturae my- steriis, corporumq. af- fectionibus egregiam o- peram navabant. Hinc & Thalmudici docent, quod si sacerdos artem ignoraret inspiciendae leprae, sibi fuit harum rerum callidus adhiben- dus. Sunt qui praete- rea ad pontificium spe- ctasse munus conten- dunt anni mensiumq. intercalationem. at ne- gat Saldenus l. II. cap. 15.

beae vaticinationis cudisset interpretationem, quam ut prae omnibus receptissimam (sic enim loquitur vir magnus) exponeret, novisque ita stabiliret firmamenti, ut nova videri posset; nam esset tanquam aeneus murus inexpugnabilis. Nunc autem veniam dabis, sanctissime senex, si simplicem vicem dissentiam. Ergo moriturus Jacob cum ultima filios benedictione donaret, postquam ad Judam ventum est, sic eum alloquitur *Gen. XLIX. 10. Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio Gentium.* Heic venientis Messiae quasdam veluti notas latere fatentur omnes, ut extincto Judae dominatu tum demum prodiret

Un-

15. XIII. & ad synedrium Magnum id rejicit. Illud autem negari nequit, intercalandi corrigendique annum penes Romanos curam fuisse pontificum. Quamobrem Cic. cum Ciliciam provinciam invitatus admodum gubernaret amicos saepe rogat, ut a pontificibus

impetrent, ne intercalando sibi prorogetur imperium. Praeter ceteros sic obtestatur Atticum: *Per fortunas, quoniam Romae manes, primum illud praefulci, ut simus annui; ne intercaletur quidem.* vide Scalig. lib. II. de *Emend. temp.*

Unctus Domini. At mire se se torquent interpretes, cum & Regnum Judae in Sedeciam cessaverit, & qui post solutam Babylonicam servitutem regnarunt Levi fuerint tribules, vel potius (nam Levitae tribum geographicam non habuerunt) Pontifices Maximi. Pererius quidem & Casaubonus (vide Huet. l. c.) ut haec tollerent ἀσύστατα, Jacobaeum oraculum nec ad Judam retulerunt, nec ad cognominem tribum, sed ad hanc simul, & ceterarum tribuum reliquias, quae postliminio restitutae cum tribu Principe illa in unum συστημα coaluerunt. Novis eam sententiam Mazochius in *Spic. Bib. tom. I. Diff. VIII. Par. I. Sect. IV.* roborat argumentis: *Ac sicuti, inquit, jure Romano sive adoptio, sive arrogatio generationem per omnia imitatur (quippe transeuntibus arrogatis in arrogantium patriam potestatem, in nomina, in tribum, in sacra, in jura omnia, praecipue ius ad regnum) sic ubi reliquiae tribuum ceterarum diversis temporibus ab Juda in domum unam recollectae fuerunt, non ut hospites, nec ut amici, sed qua-*

si

ἢ ὁμόφυλοι (tribules) in posterum habiti . Hinc igitur Assamonaei Principes , qui ante Christum longo tempore Remp. administrarunt , non tanquam de tribu Levi , sed ut veri Judaei censebantur , h. e. quasi tribules φυλῆς illius Principis , quae quamvis per Levi arrogatum a se cum ceteris , regnare semper ipsa putabatur . Vides hinc nullum ἀυτοκρατορίας jus relinqui Pontificibus ; quod (pace dixerim viri summi) pugnat cum antiquis monumentis . Nam luce clarius infra demonstrabo , Assamonaeos Principes a restituto templo Hierosolymitano ad Antigonum usque potitos rerum , nec per Levi arrogatum regnasse Judam . Itaque vereor , ne Huetiana vero propius absint , quae sic habent cit. Prop. §. VIII. *At nos cum firmam sceptri possessionem promissam Judae posteris , & attributam fuisse dicimus , κτήσιν quidem & mancipio ac proprietate ad eos pertinuisse intelligimus , etiamsi χρῆσις & ususfructus ad alios interdum transierit ; atque id demum regnum agnationis jure Messiam recuperasse , & velut debitam sibi heredi-*

ditatem crevisse , at immutatam longaeque auctiorem ac nobiliorem maximisque incrementis & insigni accessione amplificatam &c. Ceterum luculentissime Josephus lib. XI. Orig. c. 4. veluti usufructuarium ἀντιζούσιον Pontificibus attribuit post alterius templi restaurationem . Paucis enim Hebraeorum per eadem tempora πολιτείαν sic complectitur : E Babylonica servitute reduces incoluerunt Hierosolyma πολιτεία χρώμενοι ἀριστοκρατικῇ μετ' ὀλιγαρχίας formula Reip. usi aristocraticae cum oligarchia mixtae . Post haec statim addit : Summi enim Pontifices προεστήκεισαν τῶν πραγμάτων Summae rerum praerant , donec Assamonaei regni gubernacula susceperunt . Hinc & apud eundem cap. 8. Alexander Magnus post victum Darium auxilia commeatusque imparaturus Hebraeis non ad alium , quam ad Juddum Pontif. Max. litteras scripsit : hinc & illa Jaddi sollicitudo & perturbatio sub Alexandri arduum , quod ei obtemperare recusaverat . Illustre quoque hujusce rei testimonium extat I. Machab. 12. ubi laudatur episto-

stola Arij Lacedaemoniorum Regis ad Oniam summum Pontif., qua foedus cum Hebraeis percutitur. At bene Josephus *lib. XX. c. 8.* monet, quod hi Pontifices, qui ante Machabaeos Remp. administrarunt, ἐπολιτεύοντο δημοκρατικῶς utebantur Rep. democratica. (1) Ergo fals-

(1) Quin etiam ut magis noscas, ante Aristobulum Matthathiae domus Assamonaee principis proneporem Resp. Judaeorum fuit sub ethnarchis Assamonaeis aristocratica. Nam, teste Josepho *De Bel. Jud. l. 1. c. 3.* Aristobulus hic parricida annis quadringentis uno & octoginta post exilium Babylonicum τὴν ἀρχὴν εὐβασίλειαν principatum in regnum convertit, omnium primus ausus περιτίθεσθαι διάδημα redimere sibi caput diademate. Retissime propterea Scaliger ad *Euseb. Chron.* statuit: Regnum Juda nullum fuit omnino a Sedekia ad Aristobulum Hasamonaem, qui pri-

mus post Sedekiam diadema sibi imposuit, & ejus pronepos Antigonus fuit ultimus Rex ejus familia. adeo breve fuit regnum Hasamonai. Nec possum autem, quin eidem dicam conscribam, cum existimavit in *de Emend. temp. lib. v.* a Simone Hyrcano (unde & nova supputandorum annorum in actibus legitimis inchoata est aera, & desinitum in aerae annum Alexandreae 170, non 270, ut male ab interprete Josephi *lib. I. de Bel. Judaic. c. 2.* expressum est) primum dici Assamonaeam familiam inde coeptam, quod Judaei השמוני (Hasmunim) interpretentur principes ex Psal.

falsus est Eusebius in *Chron. num. 1983.* Usq. ad Herodem Christi i. e. Sacerdotes erant Reges Judaeorum, qui imperare coeperunt a LXV. Olymp. & ab instauratione templi sub Dario usq. ad Hyrcanum & CLXXXVI. Olymp. annis CCCCLXXXIII. in medio transactis. Nec enim statim a soluta Babylonica captivitate Pontifices regnarunt, sed adusque Assamonaeorum tempora in populari statu principatum gestarunt; ab his enim ortum habuit sceptrum Pontificium. Unde & idem Josephus cum inferius loquitur de Assamonaeis, E con-

Psal. 68. quare Kimhium notat, & alios vetustiores Rabbinos, quod a Matthathia Machabaeorum parente id nominis repeterint. At Josephus & *Antiq. lib. xii. 8.* & *de Bel. Judaic. lib. I. 1.* hunc vocat υἱὸν ἀσσυμαναίου filium Assamonaei. quid igitur causae est, quin ea nomenclatio hinc sit derivanda? Assamonaeis

porro Machabaeorum etiam datum cognomen reperio; immo & Hellenistae & primi Christiani ita vocarunt eos omnes, qui ὑπὲρ τῆς θρησκείας ob falsi numinis cultum excarnificati sunt. Sed facile manus dederim Josepho Scaligero, abusionem hec inesse, cum tantum Judas Matthathiae major natu ita sit nuncupatus.

conjunxisse eos Sacerdotium cum regno apertissime contestatur ; nam praeter cetera de Juda , cui cognomen erat Aristobuli , loquens ait : *huic frater heres fuit tam regni , quam Sacerdotii .* Haec autem ita se se habuerunt ad Herodem usque , sub quo in integrum omnia restituta , & rursus Sacerdotium a sceptro distractum ; quin & Assamoni Pontificatu ipso spoliati sunt ; vide Josephum ibid. Quid igitur mirum est , si vel temporibus Christi primas in judiciis Synedriisque obtinuerint Pontifices tot jam annos assueti regno ?

C A P. III.

De Pontificia Christianorum Jurisdictione . Quo sensu thronus Davidis ductus in Ecclesiam . num jurisdictione divinitus collata Presbyterio . Ecclesia spiritali gladio totam explicat jurisdictionem suam . De potestate clavium παρ'εξουσίας . potestas , qua sustinetur Ecclesia , non indiget aliis auxiliis . num per tria priora saecula modica usa sit coercitione .

HActenus jurisdictionis pontificiae per singulas aetates e vetustis annalibus eruisse vicissitudines volupe fuit . Verumtamen hujus tractationis claudat agmen Bayle in cit. artic: que les gens d' Eglise ont obtenu tant de biens & tant d' honnoeurs , avoit déjà éclaté dans le Paganisme : ainsi on au beau changer de principes & de dogmes , la nature recouvre toujours ses droits ; ce qui est fondé sur les passions machinales est un damaine inalie-

lienabile & imprescriptible ; on en de-
 possede la nature pour un tems sous
 les grandes revolutions de religion ,
 mais tōt au tard elle se remet en pos-
 session . Nunc autem oportet animum
 cogitationemq. ad Pontifices Christianos
 convertere . Ac principio notanda mihi
 est Seldeni *lib. II. de Syned. c. xv.* te-
 meritas , atq. adeo supinior oscitantia ,
 qui tota textus S. Epiphani *συναφεία*
 non penitus introspecta , sancti viri
 memoriam sollicitat , quasi in ea fue-
 rit sententia , ut thronus Davidis im-
 missus sit in Ecclesiam , ab eoq. ma-
 nu veluti traditus sit Episcopis , &
 Presbyteris . Nec tantum enim in ho-
 minem de re theologica benemerentif-
 simum *σφάλμα* vertendum est, ut hinc
 Ecclesiasticam potestatem iverit am-
 plicatum . Itaq. tentabo primum Epi-
 phanii sententiam elicere, deinde a Sel-
 deni calumniis vindicabo : *Quocirca ,*
inquit Haer. xxix. thronus ille Davi-
dis , ac regale solium nihil aliud est,
quam Ecclesiae sanctae sacerdotium, quod
regia simul , ac pontificia dignitate in
unum

unum contracta ei Dominus attribuit , ac
Davidis aeternum illud, neque perituum
umquam solium in eandem contulit (*με-*
ταγαγὼν ἐν αὐτῇ transferens in ipsam) .
 Heic cave putes, S. Epiphanium id vo-
 luisse sibi , ut Ecclesia civilem quoque
 potestatem nacta sit . Nam & hoc Apo-
 stolis refragatur, qui summis Principibus
 divinitus commendatum regnum & jus
 ad regnum apertissime contestantur .
 Ita apud Epiphanium thronus Davi-
 dis , ac regale solium in Ecclesiam
 inuectum nihil aliud est, quam ἡ *ἱερω-*
σύνη , quemadmodum & ipsius verba
 clarissime determinant , & jam antea
 observarat Scaliger ad *Euseb. Chron.*
num. 1983. Porro Christianum sacer-
 dotium *κατ' ἐξοχὴν* appellatur regale ,
 uti & omnes Christiani *ἱεράτευμα βα-*
σιλείου (1) , propterea quod Christus,

E 3 un-

(1) Reges & Sacer-
 dotes non semel in no-
 vo foedere vocantur
 Christiani . Sic in 1.
 epist. B. Petri c. 11.
 v. 9. vos autem genus

electum , regale Sacer-
dotium , gens sancta ,
populus acquisitionis .
 Olim enim ex una tri-
 bu cooptati sacerdotes ,
 nunc autem per Chri-
 stum

unde cognomen cepimus, regia polle-
ret pontificiaq. dignitate. Atq. oppor-
tuno quidem, cum haec illinerem,
venit mihi in mentem S. Bernardi
Epist. 144., qui mirum quantum ad
ea, quae disputavimus, quadrare vi-
sus est: *Nec dulcius & amabilius, sed
nec arctius omnino regnum sacerdotiumq.
conjugi, seu complantari in invicem po-
tuerunt, quam ut in persona Domini
ambo haec pariter convenirent, utpote
qui factus est nobis ex utraq. tribu se-
cundum carnem summus & sacerdos &
Rex.*

stum omnes, ut extat
in *Epist. ad Rom. xii.*
1. Regale autem sacer-
dotium Petrus idcirco
appellat, quod Reges
simul & sacerdotes Chri-
stiani sint, ut Christus
utramq. gessit dignita-
tem. De Israelitis etiam
proditum est *Exod. xix.*
6. & vos eritis mihi
in regnum sacerdotale
(Heb. מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים
regnum sacerdotum; at
inversa constructione

apud LXX. fenes, &
apud Petrum legitur
βασιλειον ιεράτευμα) &
gens sancta. Verum hi
reges erant aliquatenus
ante Reges constitutos,
& propter libertatem
omnibus communem,
insignesq. tot ab hosti-
bus relatas vict.;
sacerdotium quoque obi-
bant in sacro paschali.
Enimvero ἐν τῷ πάσ-
χα σύμπαν τὸ ἔθνος ἱε-
ραται in paschate sacrum
fa-

*Rex. Non solum autem: sed & com-
miscuit ea nihilominus, ac confoe-
deravit in suo corpore, quod est popu-
lus christianns, ipse caput illius, ita
ut hoc genus hominum apostolica voce
genus electum, regale sacerdotium ap-
pelletur. Ergo quae Deus conjunxit,
homo non separet. Jungant se animis,
qui juncti sunt institutis; invicem se
defendant, invicem onera sua portent.*
Ceterum Epiphanius praeclarus fui-
met interpres non inde Pontificibus
Christianis assertam voluit παραβασιλει-
αν, quod placuit Seldeno; nam in-

E 4

fra

facit tota natio, ait Phi-
lo III. de Mose. Chri-
stiani vero Reges sunt
sacerdotesq., propterea
quod offerunt Deo spi-
rituales hostias, h. e.
preces, pudicitiam, ope-
raq. misericordiae, &
a vitiis omnibus immu-
nes se praestant. Nam
regium esse dicit Cic.
nulli servire cupiditati.
Unde & Justinus Martyr
in *Dial. cum Tryph.* Per

nomen primogeniti ejus
filii sordida veste depo-
sita i. e. deposito pec-
cato per verbum voca-
tionis ejus tanquam per
ignem explorati ἀρχιερα-
τικὸν τὸ ἀληθινὸν γένος
ἔσμεν τοῦ θεοῦ sacerdo-
tale verum genus Dei
sumus; sicut & ipse
Deus testatur dicens,
nos ei omni in loco in-
ter gentes sacrificia ac-
cepta & pura offerre.

fra mentem animi sui manifesto innuit, cum ait: Nimirum transferre illum non minus Regni, quam sacerdotii ordinem oportuit, quippe cum ejus regnum minime ex hoc mundo sit, ut Pontio Pilato in Evangelio respondisse fertur &c. Ac tamen ejus illationem, qua Sacerdotium & Imperium conficit in Ecclesiam coaluisse, absurdam esse, nec secum cohaerere non recusaverim. Nam primum Davidicum sceptrum ad Christum incolume stetisse confirmat, cum nullo umquam tempore de Judae tribu principes desissent. Atqui ex his, quae supra de Assamonaeorum principatu diximus, lapsum Epiphanium cuilibet patet, ac rectius statuisse S. Hieronymum *Commen. in Jerem. cap. 22.* & nullus deinceps (h. e. a Sedecia) de stirpe David in terra Judaeae tenuit principatum; unde & Josephus refert, de Sacerdotali genere, ac tribu Levi fuisse principes, quibus successerit Herodes. Mox affert rationem Epiphanius, cur Judae tribules occupaverint usq. principatum: συνα-

φθει-

φθεισῶν γὰρ τῶν δύο φυλῶν, τοῦτε βασιλικῶν καὶ ἱερατικῶν, Ἰουδαὶ δὲ φημὶ καὶ Ἀσραῶν, οὕτω βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς ἐγίνοντο. Cum enim concorporatae duae tribus essent Regia & Pontificia, Juda inquam & Aaron, ita Reges & Sacerdotes facti sunt. At qui istud fieri potuit, mirum videtur Scaligero l. c. Quod Assamonaei, qui de stirpe Levi erant, Pontifices & Reges essent, ideo tribum Juda, & tribum Levi in unum coaluisse, quo argumento colligi possit, curent qui in ejusmodi paradoxis defendendis acumen ingenii ostentare solent.

Jam vero nec melius, nec fanus interpretatus est Altaerra lib. 1. de Jurisd. Eccl. c. 3. Gregorii Nysseni verba. Abutitur videlicet quamplurium patrum testimoniis, ut munus divinum efficiat Ecclesiasticam jurisdictionem: at illa nec secum maximam partem faciunt, nec ad metam propius accedunt. Quid ni? quem nec puduit in scenam promere veterem γλωσσογράφον, ut omnem credo a Prin-

ci-

cipibus attributae Presbyterio jurisdictionis gratiam alienaret. Quid enim impudentius, quam insulse dicere, *principes non tribuisse jurisdictionem Ecclesiae, sed declarasse, quae compete-
bat; vel potius praesidio legum munivisse, ut Isidorus in Can. Principes. 23. q. 5.* At immane quantum ab ejusdem generis hominibus (1) super hac re praefertim sit erratum, nemo omnium ignorat; & canon, quem profert Johannes, est prorsum ἀπροσδιόριστος; cum hoc loco Isidorus tantum principibus suggerat curam, quam suscipere debeant, armata vi manuq. regia, si
usus

(1) Tantas certe caligines offuderunt genuinis historiis, ut hodieq. nonnullos in literatissimo saeculo non pudeat exoletas id generis opiniones non dicam meminisse, sed defendere. Et miramur adhuc, vitio datum fuisse Danti celeberrimo XIII. saeculi poetae, quod in lib. de Monar-

chia docuerat, summos principes quoad temporalia (ut ajunt) esse ἀνυπεύθυνους. Quin vero post obitum Bartolus in l. 1. de inquir. reis aliiq. tales haereseos notam in illum inurere ob id ipsum non dubitarunt. vid. Spondanum ad an. Christi 1321. & Bayl. in artic. Dante.

usus sit, Ecclesiae tutandae. Sed producamus tandem Nysseni verba, videamusq. an existat inde divinitus isthaec mandata jurisdictionis. Is igitur Orat. de Castigat: Ne episcopalis, inquit, audaciae esse excommunicationem arbitreris; paterna lex est, antiqua Ecclesiae regula, quae a lege traxit originem, & in gratia obtinuit. Heic si me audiet Altaferra, supersedebit loca patrum corradendi labore, modo consulat cap. 9. lib. 1. Selden. de Syn. ibi ad satietatem hauriet, Christianorum excommunicationem Hebraici חרם (herem) fuisse quemdam veluti furculum. At id quaecumque sit per me cum Cypriano voces *spiritalium gladium* licebit; quod si per quicquid in vita carius est exores, numquam profecto ut iurisdictionem appellem evinces. Nam quid aliud jurisdictionis est, nisi notio civilium & criminalium causarum cum statuendi & exequendi potestate? Quid habet autem excommunicatio commune cum ea? Illa infligebatur ob ecclesiastica tantummodo cri-

mina, quibus medicinam adhibebat (1); haec & criminales quandoque causas respicit, sed usitatus de civilibus dicitur; in eaq. inest vis exsequendi atq. imperii, sine qua jurisdictio nulla fit *l. ult. de offic. ejus.* nullius momenti *cap. Pastoralis de offic. deleg.* Cur ergo tam male accipiendus sit ma-

(1) Apposite S. Bernardus *lib. 1. de consid. ad Eugen.* Ergo, inquit, in criminibus, non in possessionibus potestas vestra; quoniam propter illa, & non propter has accepistis claves regni coelorum; praevicariatores utiq. excluduri, non possessores. Et Zieglerus de *Episc. cap. 30.* de diverso, quem sibi finem ante oculos ponit utraq. potestas in reprimendis nefariis, sic egregie disputat: Princeps enim adulterum, aut caedis reum gladio plectit eum in finem, ut puniat, ut ex hominum consortio removeat, neq. emenda-

tionis spem tum attendit; Ecclesia vero per censuras suas non tam exigit poenam, quam emendationem & morbi curationem, itaq. eas decernit, non ut mactet, sed ut poenitentem ad salutem reducat. Atq. inde est, quod decreta potius & κανόνες appellare maluerint sua statuta Episcopi, quam νομοί. Espenius tamen in *Tract. hist. canon. de censur. Eccl. cap. 1. §. vi.* medicinalem excommunicationem discriminat a mortali: evidens hinc est, separationem poenitentium ab Eucharistia, aut ingressu Ecclesiae, & consortio fidelium di-

etiam

magnus Cujacius, qui ad *tit. iv. Cod. Justin.* scripsit: *Episcopos jurisdictionem non habere, quia nec forum legibus habent, ut ait Valentinianus N. de Episc. judic., nec apparitionem, nec executionem; sed eorum, ut iudicum delegatorum, qui etiam notionem, non jurisdictionem habent, sententias magistra-*

etiam fuisse ab Augustino (serm. 357. n. 10.) excommunicationem, sed medicinalem, non autem mortalem, qua excommunicatus a populo Dei separatur, sive ab ecclesia rescinditur. Ac jure perstringit recentiores Canonistas, & Theologos; qui duo majoris excommunicationis distinxerunt genera; unum quod απλως diceretur excommunicatio, alterum quod anathema. Quamobrem cum in vetustis canonibus apud Gratianum invenitur excommunicatio, semper de majori capiendam sanxerunt; id quod Ecclesiasticam discipli-

nam valde conturbavit. Nam ita coepit esse in usu ferme quotidiano, ut pro levissimis etiam culpis irrogaretur, quod in Decreto Gratiani sic adhibitam legerent; cum tamen heic non de majori excommunicatione, sed minori sermo esset. Porro observat errandi causam praeuisse Decretalem Gregorii ix. in *cap. penul. de sent. excom.* ubi decernitur, quod excommunicatio simpliciter prolata semper intelligenda sit de majori. Haec autem facile concesserim Espenio, nisi me illius poeniteret, quod statuit excommunicationem me-

di-

stratus exsequi. Eumpte propterea titulum non de *Episcopali jurisdictione*, sed de *episcopali audientia* merito inscribi defendit. eaq. ex causa est, quod Ruffinus *lib. 1. Hist.* Georgium quemdam Episcopum Alexandrinum irrideat: *Satis procaciter vi raptum*
Epi-

dicinalem etiam a sacris aedibus prohibuisse peccatores & consortio fidelium. Nam hujusmodi separatio, quae *ἀφορισμός* proprie dicta, ab Eucharistia tantum & precibus fidelium, non item ab Ecclesia lapsos propulabat; hinc & missae catechumenorum adesse poterant. Itaq. majoris excommunicationis id fuit, ab Ecclesiastica communitate prorsum exterminare peccatores. Quare *παντελὴς ἀφορισμός* omnimoda separatio, & anathema vocitata fuit; vid. Bingham. *Orig. lib. xvi. c. 2. §. vii.* & seqq. Ceterum cum Ec-

clesia numquam supplicium intendat, seu publicam vindictam, etiam de majori recte statuimus medicinalem esse. Cum & huic propositum sit, ut pudore confundantur delinquentes. & exemplum ceteris ut fient. Paulus quidem certe de majori loquens *II. ad Thessal. III. ait: notate hunc, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur. Et concilium Turonense 1. can. 8. de anathematizato: quo facilius & ipse compunctionem per hanc confusionem accipiat, & alii ejus terreamur exemplo.*

Episcopatum gerebat, ita ut magis sibi jurisdictioni fasces, quam sacerdotium administrandum religiosis officiis aestimaret. Huc autem in quamdam veluti syrtem impingent homines filii crassioris, qui vel studio partium illecti, vel intercepti originum ecclesiasticarum incuria facile profanis admiscebunt sacra, vel cuiq. disconvenientia assignabunt. Immo si vel levi perspergas jurisdictionem ecclesiasticam suspicione, immanes statim videas concire turbas; hinc conclamatum vociferabuntur de legibus divinis, hinc violatas protritasq. constitutiones apostolicas conquirentur. Atqui familiae herciscundae cum stitissent Christo judicium, is abnuit, & ad judices competentes h. e. magistratus cognitionem remisit; identidem professus exsolutione vectigalium civili se subesse Potestati (absit verbo invidia; nam ita bona exempla praelucere voluit). Quin etiam S. Augustinus *cap. 19. in Johan.* ipsum quod exseruit Pilatus in Christum imperium Deo referendum acceptum censuit. Et
ipfi-

ipsimet Apostoli in jus saepius vocati adfuerunt, & se defensos maluerunt, quam non suscipere iudicium. Ea propter S. Bernardus *lib. 1. de consid. ad Eugen.* *sterisse deniq. lego Apostolos iudicandos, sedisse iudicantes non lego.* quot vero quantaeq. prostant in sacris litteris Apostolicae voces, obtemperandum praepositis? Christiani deniq. sub ipsa Ecclesiae primordia, cum maxime vigeat disciplina, vel ethnicis magistratibus morem gesserunt, nec se legibus solutos unquam arbitrati sunt. Quod si Apostolus discidia Christianorum transigi constituit apud presbyterium, nullam is (ut observavimus cap. 1.) jurisdictionem delegat Episcopis, aut Presbyteris, quam nemo quidem privatorum, ac ne ipsi quidem litigatores vel consentientes ulli dare possunt *l. privatorum Cod. de iudic.*; sed tantum consulit, ut siquae fortasse (1) *περὶ τῶν βιωτικῶν* forenses causae

(1) Nam rara fuerunt inter Christianos primorum temporum iurgia, & habendi rara cupiditas. Quid ni? omnia quippe in medium

fae orirentur inter ipsos, eas amice componerent inter parietes domesticos. Nec autem vel levissime suspicari quem velim imminutam iri per me jurisdictionem ecclesiasticam, cum a SS. Patrum praeceptionibus ne latum quidem unguem discefferim, & si quisquam alius umquam τὸ πρῆτον ordi-

F nis

dium quaerebant, & mutuis se se adiutabant officiis, insolubili secum adstricti caritatis vinculo, ut legimus in Act. Apostol. Ac praetermisso quidem Ecclesiasticos viros, quos negotiis saecularibus implicari vetat Apostolus: & concilium Carthagin. IV. sanxit, ut *Episcopus pro rebus transitoriis non litiget provocatus*. de ceteris loquor Christianis, quos, si verum ament, & evangelicam consecrari velint perfectionem, agitare litigia prohibet Augustinus *ad Bonifac. lib. III. c. 5. eleemosynarum* (sic virum bonum,

& christianum definit) *largissimus, injuriarum patientissimus, qui non solum non auferat aliena, sed nec sua reposcat ablata*; vide plura apud Thomassin. *de veter. & nov. Eccl. disc. P. III. lib. III. c. 103.* Lucianus praeterea in *de morte Peregrini* dum mores istiusmodi Christianorum tunc temporis irridet, explicatissimum integritatis Christianae, & obsequii mutui suppeditat testimonium. Nam Peregrinus hic, quem & propter virtutis laudem virum gravem atq. constantem appellat Gellius *lib. XII. N. A. cap.*

nis ecclesiastici quam maxime cupiam .
Mihi enim haeret infixa sententia
Domini Montesquieu *lib. II. de l'esprit
des loix* cap. IV. autant que le pou-
voir du clergé est dangereux dans une
republique , autant est il convenable
dans une monarchie ; sur-tout dans cel-

cap. XI. , cum e philo-
sopho transisset in
Christiana castra , ob
id ipsum in vincula con-
jectus est a popularibus.
Ergo quotidie videres
ad ostium carceris adsi-
dere pias mulieres &
viduas , confluere viros
ingenti cum liberalita-
te eum sublevaturos , &
consolandi deniq. gratia
legatos undiq. gentium
ventitare frequentes ; ut
inde locupletissimus eva-
serit Peregrinus . Hinc
pro re nata Christiano-
rum ridet simplicitatem
Lucianus , hoc modo :
Proinde omnia ex aequo
contemnunt , & commu-
nia putant , citra fidem
accuratam talia recipien-
tes . Si igitur aliquis

*ad ipsos veniat praesti-
giator , & versutus ho-
mo , rebusq. gerendis ap-
positus , brevi admodum
ditescit , simplicibus ho-
minibus inhians . Ni-
mirum quod effert ad
coelum Ecclesiasticam
disciplinam , id vel ma-
xime ab ethnicis vitio
datum est Christianis :
Sed ejusmodi vel maxi-
mae (ait Tertullianus
in Apologetico cap. 39.)
dilectionis operatio no-
tam nobis inurit penes
quosdam . Vide , inquit ,
ut invicem se diligant ;
ipsi enim invicem ode-
runt : & ut pro alteru-
tro mori sint parati :
ipsi enim ad occidendum
alterutrum paratiores .*

celles qui vont au despotisme . Alte-
rum ejusdem generis ibidem est : je
ne suis point entêre des privileges des
Ecclesiastiques : mais ie voudrois qu'
on fixat bien une fois leur jurisdic-
tion . Quibus equidem aureolis sen-
tentiis quid optabilius ecclesiasticis or-
dinibus , aut publicis rationibus con-
ducibilius potuit excogitari ? Sed au-
diamus , si commodum est , clarissimum
Fleury totum negotium ita conficien-
tem in *septieme disc. sur l'Hist. Ec-
clesiast.* Pour en juger sainement (innuit
πολυπύλλατα illa de jurisdictione li-
tigia , quae a XII. saec. increbuerunt)
il faut commencer par bien connoître
la jurisdiction propre & essentielle a l'
Eglise , & la distinguer soigneusement
des accessaires qu' elle a recus de tems
en tems , soit par les concessions des
princes , soit par des coûumes intro-
duites insensiblement .

Tota videlicet , quantacumq. sit Ec-
clesiastica jurisdictio , in rebus religio-
nis versatur , ut inspectores propterea
morum sint Episcopi , & ordinarii con-